Et Criso. sup Matheū Ome. v. Nobilitas īquit seu bonitas parētū non valet nisi fuerimus nos ipsi boni. Et Omelia xlix. cōcludit Qd non valet habere Job in patrem sine operibꝰ. Et Ome. ix. sic ait Nichil inquit ꝓdest malis bonitas parētū. et nichil obest bonis malicia. Et enim illi non sūt nobiles qui a splendore parētū recesserūt sordibꝰ et nequiciis vacantes vt declarat Valerius li. iij. capi. v. Quāobrem de tali nobilitate Juuenalis dicebat. Omne inqt vicium tanto maius est quāto maior est qui peccat. Nam ille nobilis est qui vtutibꝰ claret vt ait Sen. Ep. xlv. Nam talis nobilitas donum natur est nec debet exinde quis gloriari. quī ꝑmo quisquis tanto debet esse humilior ex munere quanto se obligaciorem cōspicit in reddēda racōne vt inquit Greg. li. i. Ome. ix. Et apostolus ad Chorintheos iiij. Quid habes inqt qd non accepisti. quid gloiaris qd nō acceperis Ideo Jere. ix. dicit Non glorietur sapiens in sapiencia sua nec fortis in fortitudine sua ea enī que natura dedit nec laudē nec vituperiū faciūt sed ea solūmodo que libere cōtrahunt et fiunt. Ideo Apl's ꝑmo ad Chorinth. xi. dicebat. Gloria enī nostra hec est testimoniū iusticie cōscie nostre qsi diceret ex naturalibꝰ debemus gloriari sed non ex moribꝰ seu propriis operibꝰ etc.

¶ Incipit Quartus tractatus Tercij libri

¶ De diuitibꝰ et eorum statu Capitulum primum

Quoniam qui sectat auariciā vtutibꝰ vt pluimū non intēdit sed qd diuicie ꝓsūt si vtutes non habeāt. Narrat enim Valerius libro iij. ꝙ Scipio omnia tēporalia postponēs virtutes pretulit Vnde cum ipe accusaret apud senatum romanorū ipe rndit. Cum ego inqt affricam vobis subiecissem nil aliud nisi ex inde cognomen importaui. Quia scilicet fuit dictus Scipio affricanus eo ꝙ affricam Romanis subiecerat Et Ideo statim subdit locupletior inquit sum inuidia ꝙ pecunia quia scilicet homines plus inuidebant suis virtutibꝰ ꝙ pecuniis quia eciam virtutes pocius ꝙ diuicias querebāt Quia sicut dr ꝓu. xv. Cōturbat domū suam qui sectatur auariciā Et prou xxviij. Qui odit auariciā longi fiāt dies eius Nūqd narrat Vale. li. v. ꝙ cōsules rōni ītm paupes erāt ꝙ dū morēnr liberis suis nil derelinqbāt

Unde sen atus romanorum liberis
eorum prouidere consueuit Insuper li.
ii. de nugis philosophorum de archa gog
le rege legitur quod aurum tamquam vic
tilia spreuit Unde dicit quod prestan
cius est fulgere moribus quam rebus
Ipse enim vt ibidem dicitur rex fici
lie fuit et hoc per fortunam quia
pater suus figulus erat et ideo
vasis fictilibus semper vtebatur Unde
dicebat. Non debeo inquit propter
fortunam meam negare naturam
Ceterum valerius li. de tyberione
quodam narrat quod licet ditissi
mus esset fictilibus tamen vtebatur
dicens quod maior est thesaurus
continencie quam pecunie. Unde cum
sibi munera presentarentur: ipse re
spondit. deferte inquit thesaurum
vestrum et meum relinquite michi.
Ipse enim nouerat illud i. ad Co
rinth. xi. Quoniam auari regnum dei
non possidebunt. Insuper valeri.
li. iiii. narrat de marco tullio quod
fuit abstinencie norma et spec
taculum fortitudinis romanorum Ipse
enim in humili disco comedebat
atque in domo exigua morabatur
De foris igitur semel legati ve
nerunt sperantes propter sui inopiam
muneribus eum corrumpere sed non pre
ualuerunt. Unde respondisse fertur.
Malo inquit locupletibus imperare
quam locuples fieri. Munera inquit
deferte et mementote quod nec ocio
vincar nec pecuniis corruptus
ero. Attendebat illud Apostoli
ad Eph. v. Scitote intelligen
tes quod omnis auarus non habet here
ditatem in regno dei. quoniam auaricia
est ydolorum seruitus Nunc tamen ysa.
lxi. illud verificatur. Omnes inquit in viam
suam declinauerunt vnusquisque ad
auariciam suam et tamquam desperan
tes semetipsos tradiderunt omnes
ad auariciam. ad Eph. iiii. Attende
damus enim facultatum habundan
ciam nociuam esse pacisque inimicam
Nam abraham et loth fuerunt di
uisi quia substancia eorum multa
erat. Unde August. sermone lv.
difficile est inquit habere diuicias
et non amare ipsas. ideo periculo
se sunt suis possessoribus. quam obrem
xpc mathi. xviii. dicebat. Si
vis perfectus esse vade et vende
omnia que habes quoniam facilius est came
lum per foramen acus transire quam diui
tem intrare regnum celorum Unde sapiencie v.
dicitur. Quid nobis profuit superbia
quid diuiciarum iactancia. Et se
quitur. Transierunt omnia sicut vmbra
Ideo Seneca sic dicebat. Non
est inquit estimandus homo vel
reputandus ex hiis que fortu
na dedit. Unde Abacuck secun
do. Ve ei qui multiplicat non
sua vsquequo aggrauat contra
se densum lutum. Et epistola xxxvii.
Iero. Omnis inquit diues iniquus
aut heres iniqui est. Et primo
ad thymotheum sexto. Qui
amat diuicias fructum non ca
piet ex eis. Qua propter Gre
go. xviii. moralium sic dicebat.
Diu inquit cum rebus nostris durare

nō possumus | quia illas aut mo
riendo deseremus | aut ille nos
viuentes quasi pereundo deserit
| qm̄ diues cū dormierit nil secū
affert vt dicit Job xxvij. Vnde
Luce vi. Ve vobis diuitibus | qui
habetis cōsolacōnes vestras. Vñ
Augu. de verbis domī sermone
xij. sic dicebat. Quid prodest
plena bonis archa inanis ꝯscia
| Bona vis habere | et non vis bo
nus esse. Erubesce de bonis tuis
si domus plena est bonis | et ha
bet malum scz culpam | Nam te
ste Sen. ep. vij. Muneta fortu
ne | sūt insidie et ep. xl. Segetē
nimia vbertas spēnit | tami one
re frangunt | ad maturitatē non
peruenit fecunditas nimia. Vñ
Greg. in registro iij. Omnia in
quit in hoc mundo mutabilita
tis ordo corrūpit | non igit in ꝓ
spris eleuari | nec in adūsis tur
bari debemus. Sed adūsitatis
memoriam tamq̄ humilitatis
anchorā mēte teneamus. Qm̄
sic dicit ꝓu. i. Prosperitas stulto
rū perdet eos. Vnde Augu. ep.
lxxxi. Mundus est periculosior
blandus | q̄ modestus | quia scz
in habundancia temporaliū ti
mendus est | ne cupiditas seducat
quia sicut dicit Greg. xviij. mo
taliū ꝓsperitas gressus obliq̄t
vt vix ad bona redire possit. q̄
obrē Augu. ep. v. concludit | q̄
nichil est īfelicius | felicitate pec
cāciū | qua scz felicitate penalis

nutrit iniquitas | et mala volū
tas velud hostis interior robora
tur. Et subdit si inq̄t deus pol
lē ꝑmittat iniquos in prosperi
tate | tunc indignatur grauius si
delicta impunita dimittantur
Qua propter Seneca libro de
prouidēcia ait | q̄ nil est infelici
us eo | cui nunq̄ accidit aliq̄d
aduersi. Et ponit exm ibi de re
gulo | qui secundum quantitatē
tormentoꝝ | gloriam maiorē ha
buit. Vnde Greg. motaliū vi.
quasi inquit ꝑ amena prata ad
carcerem venit | qui per p̄sentis
vite prospera ad interitū tēdit
Ideo Job xviij. p̄cipitabit eū
cōsiliū suum scz mundane pro
speritatis. Vñ Sen. ep. xxxvij.
Sies inq̄eta felicitas que animū
exagitat | mouet cerebrum | ꝛ de
vno genere ad aliud irritat q̄s
dam per superbiam. Alios per
luxuriā | istos inflat alios mol
lit. Quāobrem Valerius libro
septimo capitulo secūdo narrat
dictum Solonis dicētis | nemi
nem dum viuit esse beatum | q̄a
fortune subiectus est. Ibidem
eciam narrat qualiter cuidam
querēti | quis beatus esset rndit
Nemo īquit beatus est ex hijs
quos tu felices putas Sed ille
beatus est | qui miser a te credi
tur Quasi diceret Quod bona
temperalia nullum faciūt bonū
Attēdēdus est eīm q̄ multi diui
tes fuerūt | qui postmodū cōtuerūt

Sicut de pluribus narrat val li. vi ca. vltimo Sicut de Cras-so qui locupletissimus et post-modum egens factus derisorie ab omnibus vocabatur Idem etiam narrat de Casso qui apud Romanos valde claruit in tantum quod diceretur patronus senatus Postmodum tamen in conspectu fori romani a car-nifice laniatus est De temporalibus igitur non est gloriandum vnde Au-de verbis domini sermone xiij. Mag-ne inquit virtutis cum felicitate temporali ne alliciat ne corrupcione subuertat. vnde ad philippenses iiij In omnibus institutus sum scio humi-liari et habundare Super quo Gre-gorius super ezechielem li. ij omelia vij Magna inquit estas et mira sci-encie discipline atque toto cordis visu discensa vt scire sustinere pro spera et aduersa Et ideo Seneca li de prouidencia Fugite inquit de-licias fugite eneruantem felicita-tem qua animi madescant et si ex-cesserit periculosissima est atque mentes adymaginaciones vanas euocat Cur igitur confidunt ho-mines in virtute sua et in mul-titudine diuiciarum suarum glo-riantur

De pauperibus et eorum statu Ca. secundum

Paupertas de se mala non est sed pauperes quinque mali et quod optimum est scilicet celum pocius pauperta-te quam diuicijs emitur vnde Iacobi Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo Nam desiderium pauperum exaudit dominus inquit propheta. Nar-rat enim gregorius circa finem sui dya-logi qualiter ipse prohibuit ne fra-tres sui accederent ad quendam religiosum in morte prohibuit etiam ne ipsum sepelirent eo quod ipso uiuen-te habuit tres aureos quos iussit proici super eum in detestacionem sue cupiditatis Quanta diffiden-cia si credas egere aut perire dum eterno regi potes famulari nonne quod omnes habet thauros te di-tare potest Ipse signanter qui libe-ralissimus qui potentissimus quod omnia nouit quibus indigere potes vnde Math. v Beati pau-peres spiritu quod scilicet veram in spiri-tu humilitatem atque sufficienciam habent vnde Gregorius in dy-alogo libro primo ca. vicesimo se-cundo. Paupertas parum prodest nisi affuerit humilitas quoniam pau-perem superbum odit deus. Et alibi dicitur Quoniam pauper est non quod minus habet sed quod plus cupit. Ex quo patet quod vera paupertas spiritum humilem et saciatum reddit Si igitur saciari omnes appetimus Cur veram pauper-tatem abdicamus Narrat enim naturalis quod ceruus licet sitiat non tamen bibit quousque plenitu-dinem aque inueniat ex qua possit saciari

Cur igit̃ dẽtortẽte huius cadu-
citatis potamus | cur in tempali
um acquisicõne sollicitam̃ · Ex
pectemus enim illam plenitudi
nem glorie celestis | in qua saci
ari valeamus Quoniã omnes
huius seculi fontes et flumina
non nisi amaritudo sunt · Unde
Apostoli Math · xviij · dicebant
Ecce nos relinquimus omnia
et secuti sumus te | quoniã apud
te est fons vite | et in lumĩe tuo
videbimus lumen · Nunq̃t ex
pecimur q̃ omnis auarus sitit
hoc non immerito · Quia auari
cia calor est qui sitire facit | quã
dij infernales seminãt ipsi qui
ignibꝫ atrocissimis vrunt̃ Nã
omnis auaricia ydolorũ serui-
tus est Concernamus em̃ id q̃
narrat Valerius libro iiij · capi
tulo iij · de fabricõ qui refutauit
aurum et argentũ sibi missum
Itẽ dyogenes omnia spreuit ·
Teste em̃ Sen̄ · li · de prouidẽ
cia · Demetrius diuicias ꝓie-
cit tamq̃ onerosas et li · de trã
quilitate animi narrat de quo-
dam | qui cum omnia sua perdi-
disset | gaudẽs eciam dicebat ·
Iubet inquit fortuna expedici
us phari Unde li · ij · de vitis pa
trũ dicit̃ Thesaurus monachi
est voluntaria paupertas Et de
quodam ibidẽ narratur q̃ ven
didit euangeliũ | vt pauperibꝫ
succurreret dicẽs | verbum ĩquit
vendidi | q̃ iubet omĩa vendi et
dari pauperibꝫ · Hijs igi̅ vbis
patet pauptatẽ merito esse tol-
lerandam | mundiq; diuicias cõ
dẽpnendas fore · Unde narrat
Ieronimus ep̃ · xxxv · Qd̃ cra-
tes thebanus homo q̃ndã di-
tissimus cum ad philosophandꝫ
quondã athenas ꝑgeret mag
num pondus auri abiecit | quia
nõ putauit se simul diuicias et
virtutes posse possidere · Insup
idẽ Ieronimus ep̃ · xvi · de quo
dam ph̃o recitat | q̃ multarũ pos
sessionum precium in pelagum
proiecit dicẽs | · Abite inquit in
ꝓfundum maris · malo em̃ vos
submĩgere | q̃ submergi a vobis
Ecce igit̃ qualiter sapientes
hij mundanam dulcedinem | tã
q̃ amaritudinem spreuerunt ·
Quinymo in hoc solum puta-
bant ditari | cum in diuicijs cor
non apposuerunt · Nam de fa
bricio narrat Valerius li · iiij ·
c · iij · Qd̃ locupletẽ et diuitem
ipsum faciebat nõ multa posses
sio | sed modicũ desideriũ | solas
enim virtutes diuicias putauit
Insuper de senone philosopho
narrat Agellius q̃ omnia tem
poralia cõtempsit | quia cum for
tunam suam bonam semel per-
didisset dicebat O inquit felix
fortuna | quia me iubet lecius
philosophari · Hoc eciã narrat
Seneca li · de tranquilitate ani
mi Et Tulius li · ij · in tuscula
nis questioĩbꝫ | Ecce patet quõ

leta paupras est felix. qui autem
volunt divites fieri incidunt in
laqueum diaboli et desideria mul
ta. inquit Apostolus. Attendamus
enim illud ysaie xliiij. Elegi te in
camino paupertatis. quia scz in
mundo ad paupertatem voluntariam
vocati sumus vt licz nil cupia
mus vt habeamus sed solum ha
beamus vt viuamus. Vnde Cri
so. sup math. omelya iiij. Pau
pras inqt est caminus qui vati
dicit est igne. sicut enim eger non
debz quari de medicamento nec
purgandus de purgamento. sic
paup de paupertate non grauat.
Ideo Tobye c. iiij. dicebat. Fi
li mi paupem vitam geramus sed
multa bona habebimus si timu
erimus deum. Et Beda. ep. ij.
Honesta inqt res est leta pau
pras. nec est paupras nisi leta
Nam cui cum paupras bene con
uenit diues est. Nec paup est
qui parum habet sed qui plus ca
pit. Et Greg. sup Ezech. li. ij.
Omelya vi. Ille inqt paup est
qui appetit quod non habet. qui
tum non habz nec habere petit di
ues est. Ideo Sapie xiij. Est
inqt diues cum nichil habeat. qui
diceret quod diues esse potest qui
nichil appetit. licz enim nichil ha
beat. Quapobrem Greg. vbi sup
Paupras inqt est inopia mentis
nec obstitit in qualitate possessi
onis. Iamentandy est tamen quin
nunc quilibet studz esse filius
paupertatis scz huius mundi. oes
qz auaricias student c tum diuicie
obstuate sunt in malum domini sui atz
peunt in afflictione sua vt dicit
Eccli. vi. Dni Augu. li. o fesz. reci
tat quod tunicens pauperem vidit quen
dam paupem hylarem et letum et in
gemuit suisqz socijs dixit. om
nibus inqt conatibus laboremus
vt ad securam vitam puenire possu
mus. In hoc tum paup iste nos
precessit. Et subdit August. Ille
letabat ego anxius eram. securus
ille ego trepidus. Dum poeta
O vere tuta facultas paupis. An
gustiqz laris o munera nondum
intellecta. Dni Math. v. Beati
paupes spu. Et ysa. xlix. Pau
pez suoz miserebit. Vt i. hedes
sumus non mundo sz xpo nascam.
vt simus filij et heredes nec qe
ramus diuicias terre sz gaudia qm
sic di. ysaie xxiij. Diuicie salu
tis sapia et scia timor domi
ipse thesaurus eius. Et io Gre
mora. xxi. mmus inqt inops e
q vestem non hz qm q humilitatem
Et io odibile deo paup superbus
e Eccli. xxxv. Rationabiliter igi. con
cludit August. de ci. dei c. xviij.
quod ipse deus e opulencia mencium
et sua pleitudine hoies fit feli
ces Eius igi. diuicie sunt appetende
de qm gloria c diuicie in domo
eius. inquit psalmz. Heu si attende
remus quanta mala diuiciarum occa
sione fiunt quantus dolor ipsorum gig
nit occasione paupertatis opibus

preponeremus Nūqt absolon
p capillos suspēsus ē ut dr̄ sic
gū xviij sic ēm diuiciar amator
ipis suspēdū et pereunt
Eteēm attendere debetent vba
apli ad phil. iij dicētis Omia
ppt xpm detrimentū feci et ar
bitror ut stercora ut xpm lucri
faciam qm non pderūt dicie ī
diculscōis ut dr̄ pū xi vn Oti
cius m suis epl'is ep xij sic dice
bat. Si recte fueris non est m
opia maior aioue donari possit
tibi tolle q̄relas paup ēm est
cui rerū supperit vsus h ventri
vel si laterib⁹ pedibusq; tuis.
Nil dicie magisq; ēgales addē
possūt. Itē Deū li ō remedijs
fortune sic dicebat Pauptas
inquit michi grauis est Et sic
spondit Sed tu paptati qui a
nō in pauptate viciū sed ī pau
pe Illa q̄dē hylaris et tuta. vn
Juuenal Cantabat vacuus co
ā latrone viator. Quāobrem
August. li de verbis apli ho ē
xxviij sic pauptatē suadet di
cēs. Non īquit displiceat ti
bi pauptas q̄a ea nil dicimus
iuenire potes vis cōgnoscere q̄
locuples sit celū emit Vide igi
q̄bus thauris cōferri possit q
pauptati videmus indultum
Nempe vt ad regnū celoz ve
niret diues pfectoēz suā obtinē
non potuit hecille vn ysa. xxix
Paupes hoīes m scō isrl exul
tabūt Et pheta sic dicebat.
Tibi detelictus ē paup | orpha
tū ertis adiutor Et luc primo dr̄
Et diuites dimisit manes Nā
uere sūt manes eoz q; spes va
na est eo | q diuiciar p cōsidēcia
salutis eterne gl'am adipisci p
termittūt atq; se putāt a deo
haberi odio si eorū facultates
eis tollant | quibo tū seducūtur
Fingit ēm Dn ī suis declama
cionibus q ciuitas olim erat
in lege posita | vt nullus alien
os caperet aut dampnifica
ret | q si quis faceret atrocissi
me puniēdus erat Cōtigit ig
ut vir quidam desperatus laq̄o
ppo se suspēderet qō vidēs ali
us scidit laq̄m ne ille more
ret | Ille aūt suspēsus | erat | coā
iudice veiens querelam feci
cur ille laqueū suū dāmificasset
O quāta insania delaq̄o fracto
cōquerit | et de vita recupata
non letat Dic ēm plures in di
cijs ppijs se suspēdūt | et moriē
eternā ppter ipas mouerūt | et
si deus eorū facultates minuat
ipi tūc cōqrūt | deū odiosū eis
esse arbitrāt O q̄ta stulticia
Nam de trena substācia q̄relā
faciūt | et vite eterne felicitatē q
ppt dicias pdebāt nō plāgūt
Ea ppt bt̄us Jacobo in sua ep
ca. ij. dicebat Nōne deus ele
git paupē in hoc mundo | dites
in fide et cōhēdes regni | q pro
misit deus diligentibo se
De mercatorib⁹ C. iij

Mercacia fidelit fiei hz n⁹ p̄ textu vēdicōis á ēpcō mis fraus ī primū dz excogitai n⁹ vsuā tractai Vñ exo⁸ xxij n⁹ vsura opprimes eū sc̄z primū. Et leui. xxvi. di² Pecuniā tuā nō dab ad vsurā Et luce vi. mutuo dātes nil inde spātes Ideo ꝓpha dicebat. qui pecuniā suā nō dedit ad vsurā. Vñ Amb. li. iij. de offi. hic inq̄t. Cur ait ad fraudē cūtis nature industriā q̄ affectas īopiā. Cur optai facis paupibo sceleritatē et tamē exploras q̄ndo tempus erit steile hanc wcas industriaz que est fraudis astucia. et qd̄ wcas remediū latrocinio cūctū ē. Nū q̄d iudeis phibitū fuit ne fratribo suis accomodarent ad vsurā Deutro. xxi. Vñ Aug. cp̄. xxxvi. q̄d dicā ꝺ vsuris mh q̄a cruelice ē q̄ subaz subtrahit diuiti q̄ q̄ fenoē truēidat paupē. Ite Cris. sup Math. ome. v. Nichil īq̄t vsura turpius nichil cruelius Nā lucr suū vsurarius alterius aduersitatē facit In sup Tullius li. i. in tuscul. q. Cathom q̄renti quid expedit faēnendy in re familiari fūespondit bene pascere. bene vestire. bene arare. Sed cū q̄reret an liceret fenerari sc̄z ad vsurā cedere fūespondit. q̄d est inq̄t hominem occidere. q̄si diceret q̄ fenerari est hominē occidē. Cōmemoremus igi² hystoriā que habet in hystoria triptita li. i. de Speridiano epo qui mutuauit paupibo tritiū. Volebat tamen q̄ tempe psperitatis qd̄ accepūt ēstitueret vt alijs paupibo subueniet. accidit tū q̄ qdā mutuo sp accipiebat q̄ nunq̄ ēpcrabat. ꝗ cū semel ad epm venisset vt tritiū acciperet. dixit ei eps. vade et accipe. Ille autem abijt sed cū in horreo nichil inuenisset. epo ētulit. Cui eps. Nirum inq̄t q̄ tu solus horreū vacuum inueneris. et tunc ille fassus est delictum totūq̄z restituit Non igit indebite est acq̄renda primorū substācia et pcioi tacōe supr fratrem non vendere debet q̄a qui vendiderit fratrī suū saguinis inmemor est. Ac tendāt igi² mercatores vt fidelit in sua wcacōe prēdāt Unde pūb. xx. Abhominatio est apd̄ deum pondus iniquū et stateta dolosa. Unde Math. vi. Adhuc igitis ī domo impij thesauriq̄z iniquitatis q̄ mensura ire plena est. Et subdit. Nunq̄d iustificabo stateta impiam et pondera dolosa in q̄bo diuites eius impleti sunt iniq̄tate et habitatores in ea loq̄bant mēdaciū et ligua eoz fraudolēta in eoz ore Quapropt dñs leuiti. xix. pcipiebat mēdacia fidelitatē dicēs statēa iusta q̄ eq̄ sūt pōdēa q̄ iustus modius equusq̄z sextarius Inq̄t eīn tul. li. iij. d̄ offi. c. xij.

an liceat venditori rei quā ven
dit vicia ꝓmulgare. Vñ narrat
ibidē disputacōez dyogenis et
antipatri sui discipuli. Nam
Dyogenes dicebat. q̄d inquit
stulcius q̄ venditorem vicia rei
quā vendit narrare seu tamq̄
pco dicere domū pestilentē ven-
do. In ꝯtrariū tñ antipater sic
dicebat. Nisi mq̄t vicia nārat
improbe facit et ꝓximū decipit
Concludit igi² Tullius q̄ non
boni viri sz fallacis est vicia rei
celare vendēdo. Nam dyogenē
defendit vtilitas sed antipatrē
p̄fert honestas. Vnd narrat ibi
ex^m de quodā qui cū intellexisz
q̄ q̄dam alius suū ortū emere
vellet fecit piscatores ad suū or
tū venire cū nauiculis et tubis
ac si pisces ibidē essent. qd vi-
dēs emptor ortū carius emit. sz
in crastinū nec pisces repit. q̄n
p̄mo audiuit pisces nūq̄ ibidē
fuisse et ita deceptus est. Et iō
Ecc̄i. xxxi. di². Cum negociatore
et cū ēptore tracta dirigēdo eos

De ꝯuis et laborātibꝰ C. iiij.

Nempe legimus i. Regū
xij. quō Joab licet vi-
ctor esz noluit tñ cape
vrbem vt victoria non sibi sed
dño suo asscriberet. Sic eciam
aput gentiles suis dominis ser
ui fideles fuere. sicut narrat Va
le. li. iij. c. viij. Idē eciā hēt li.
de vita cesarū quia scz q̄dā ser
uus cesaris ab Anthonio fuit
captus q̄a cesaris inimicus erat
Vt tamē ꝯuus ille cesarē abne
garet nunc bñficia nunc suppli
cia exhibebat. sed nichilominus
ꝯuus ꝯstanter dicebat. Jubeī
quit me iugulari quia nec salu
tis beneficio nec mortis suppli-
cio cesaris miles esse desinam
vt tutus esse incipiā gracia cu-
ius ꝯstancie dictus ꝯuus apd
anthoniū incolumitatē impetra
uit. Idē eciam narrat de quodā
alio qui pocius voluit mori q̄ a
suo dño separi. Vñ Scipio salu
tē ei p̄sentabat dūmō vellet pō
peyo famulari. ꝯuus autē rñdit
gracias mq̄t tibi ago q̄a grāde
ꝯuiciū offers. nlla tñ racōe dese
rā dominū meū. Milites i² xp̄ia
ni nulla ex causa debēt xp̄m de
serere et alteri scz mundo vel mā
mone famulari. Vnd Apl's ad
Rō. viij. dicebat. Quis separa-
bit nos a caritate dei xp̄i. q̄si
diceret. nullus. Insup Valerius
li. vi. c. viij. narrat de seruo pa
pionis q̄ cum audisset aliquos
deputatos vt dominum suū oc
ciderent ipse cum dommo suo ve
stem et annulū mutauit et lo-
co papionis interfici voluit. Cō
forme eciā habet ex^m de seruo
Ancij qui mirāda supplicia pro
domīo suo tollerare voluit. Itē
Seneca libro iij. de beneficijs
capitulo xiiij. narrat similē hy
storiā p̄allegate histoie s^m va-
leriū. Insup de q̄dam ꝯuo qui

dño suo incarcerato venenū petē
ti | obicē cupiēs | loco veneni | me
dicamē obtulit | et exinde domīo
suo veniā impetrauit. Ceterꝫ pō-
peius li. iiij. narrat ꝙ anaxila-
os filios suos reliqt puulos sub
tutela ꝑm sui spectate fidei | quē
tñ dilexit vt eius amor q̄si fi-
lialē p̄celleret amorē. Ideo ꝓpha
nos admonꝫ dicēs. Seruite do
mino in timore ꝛc. qm̄ ꝯuus q̄
scit voluntatē domī sui et non
facit | plagis vapulabit multis |
inq̄t lucas. Nunc tñ ꝯuoꝝ vr
get infidelitas | q̄a nec deo | nc ho
mībꝫ fidelit famulant. Nam q̄
pccis ꝯuiunt | deo famulatū nō
impendūt | Tales em̄ similes sūt
ꝯuo de quo narrat Pompeius
li. xviij. Narrat em̄ ꝙ cum aliq̄
ꝯui victores fuissent | ordinaue
rūt inter se | vt inter dños suos
ille rex esꝫ | qui primo solis splē
dorem mane videret. qua ordi-
natione facta | seruus cuiusdam
qui Strato dicebat domīo suo
suasit | vt versus occidentem in-
tueret. Itaqꝫ dies magna exti
tit | ꝛ fulgorem ille non videbat
Huius tamen fraudis cognicōe
habita | Strato fuit rex creatus
Sic enim multi suos dominos
creatos seducūt | et ꝑ adulacōes
impediunt | ne videant orientē
scilicet ne veritatem cognoscāt
| et suadent intuitum occidentis
scilicet opera tenebrarum. Non
sic igitur non sic | sed in xpristo
famulandum est. Unde Math.
decimo septīo. Reddite que sūt
cesaris cesari | et q̄ sunt dei deo
| quia quecumqꝫ seruicia huma
na in xpristi nomine compleri
debent | atqꝫ ipsorū occasione di
uina opera non debent p̄termit
ti. Unde Valerius libro tercio
nārat quō seruus quidam bar
barus | subito interfecit aristo-
bolum | eo ꝙ dominum suum oc
ciderat | ꝛ cum ratione homicidij
vehementer cruciaret | nichilo-
minus letabat | eo ꝙ īpietatem
serui concusserat. Sic eciā ꝓ de
fensa nominis cristi certare de
bemus | atqꝫ blasphemātes seu
emulātes suo nomini sanis cor
rectionibꝫ et consilijs inuadere
debemus. Unde Ecclesiastici x.
In cogitacōe tua | regi non d̄tra
hes. Unde Apostolus ad Eph.
vi. Serui obedite dominis cum
timore ꝛ tremore ꝛ simplicitate
cordis. Sed fortasꝫ plurimi se
putāt infelices | eo ꝙ aliorū sūt
serui Alij quoqꝫ qui dominan
eis famulantes despiciūt. Uti-
nam vtriusqꝫ cōditionis homi
nes attēderēt | qm̄ nc famulari de
decus | nc dñari fastus esse debꝫ |

De pegrinacōibꝫ ¶ C. v.

Vita pñs est q̄si qd̄dam
pegrinariū ob hoc sta
tus pegrinoꝝ laudabil
est dūmō recta intencōe pegri
nari discāt. Queso em̄ vt vete
rū pegrinacōes commemoremus

Attēdamus igit qm̄ sic dr̄ Genes xii Abrahā terrā ꝓpam atq; cognacōes dimisit et ad mandatū dni ad alienā terrā ꝓfectus est Quaꝓter bñdictōes di pmeruit Sic em̄ xpianus ēlīqre debet de mū ꝓpam voluntatē et quosq; amicos et parentes ut dñico precepto obediat Nā xps dicit q̄ nō odit prēes q mrēes adhuc aūt et a suā nō p me esse di Sed que est terra adq̄m pficisci debemus nisi celestis gr̄am cuius spe tamq̄ fideles peregrini viuere debemus Qm̄ teste apl̄o non hēmus hic manentē ciuitatē sed futurā īquirimus Sed q̄d est q Abraham altare dño edificauit nisi q fideles peregrini in hac mortali uita dīno cultui insistere debēt qm̄ ecclia scōr mātr ꝓpha Sed nūquid Abrahā vxorē suā noluit vxorē vocari Nūa siquidē vxor caro nūa est cui deus aīam nūam desponsauit Sed dū peregrinamur in egipto sc̄z in hoc mortali mūdo nūam carnē tāq̄ vxorem amare nō debemus ꝑ pcius amore quodam naturāli et non carnali ipam diligere tenemur Qm̄ teste apl̄o ro viii Si spū carnis mortificaueritis viuetis Quid est pharao nisi dyabolus qui nūas carnē sub iugo tenere cupit et ad peccatū inducere intēdit Si tū vir idest spiritus iustus fuerit sicut erat abrahā deus pharaonē sc̄z demonē cōcutit et ab eius seruitute hoīes eripit Qm̄ non vidi iustum derelictum tēste propheta Exhis igitur patet qualiter fit peregrinandum nō in carne sed in spiritu non hic manendo sed cor ad celestia erigendo Expimur em̄ q planta valde crescit si in aliena terra plātata fuerit nec potest ī ꝓpria terra sc̄z vbi seminata ē seu pmo plātata sic germinare sic malicna Ideo crustus dicebat Nemo ꝓpheta acceptus est in pria sua Vt igit in futuro q gracis pficiamus Ideo mundi huius caducitate spreta ad regnū celeste toto mentis affectu peregrinus dm̄ q̄rā māsionē nō habet dū ad ēmiaū q̄etis tendit sed qm̄tū ambulat semper meditatē et cū hospite sepe cōnem ponit Sic em̄ congruit ut cū deo sepe oputemur nūc delicta fatendo nūc bñficior impēdēdo laudes et q̄ntū ambulamus sc̄z qm̄tū proficimur quantum melioramur frequenter meditari debemus Nam sicut narrat Seni libro de ira capitulo primo philosophus quidā dēs Dextus omni die oputabat sua merita atq; demerita vt sciret de quāto melior aut deterior eēt Pl̄imi tū sine ōsideratōe vie pegrinātē q̄a sue vite q̄litatē nō cōsidērāt Alis vero tarde ābulātes

Termi nũ attigere nequeunt
quia scz in tẽporalibꝫ occupant̃
et in via salutis ambulare ne//
queũt seu negligũt et si am bu
lare ce pert̃ videlicet si bonũ ali
quod facere disposuerit̃ cito fati
gant̃ cito attediãt̃ quia sũt im
potentes vel per nimiam iuuen
tutẽ scilicet ignorancia vel per
nimiã senectutẽ scz pectoꝝ aut
ꝓpter nimiã corpis ꝯuitatẽ scz
diuiciarũ facultatẽ. Inq̃tamus
em̃ cur angeli mouentes celos
non fatigãt̃ Huius em̃ racõ est
quia sũt immateriales atꝫ pure
spirituales Vt igit̃ in bonis ope
ribus non fatigemur nõ carni
sed spiritui subiciamur Conme
moremus platonis philosophi
peregrinacionem de quo refer//
tur in libro qui dicitur. Suda
ꝙ per ytaliam ꝓfectus fuit vt
pictagoricoꝝ phoꝝ doctrinã au
diret Et de eodẽ narrat policra
tus li. iiij. c. v. ꝙ in egiptũ pere
grinatus fuit vt astrologie va
caret ibiqꝫ vt a pluribꝫ credit̃
didicit oracula ꝓphetaꝝ exinde
tam̃ ytaliam redijt et pictagorã
tarẽtinum secutus est qum ꝑmo
vsqꝫ ad indos ⁊ medos ꝓfectus
fuisset nisi bella caletica ꝓhibu//
isset. Insuper de pictagora pho
narrat pollicratus li. vij. c. iiij.
ꝙ pre sciẽcijs acquirẽdꝫ in plu
ribꝫ locis ꝑfectus est. Vñ ꝓmo
tibꝫ siderũ recognoscendis iuit
primo in egiptũ ⁊ deinde in ba
biloniã et exinde regiones ac
ingressus cretarũ et lacedomoꝝ
vt minois ⁊ ligurgi leges incli
tas ꝑcipere valẽt Ex quibꝫ patꝫ
qualit̃ ꝓ scĩa eciã humana ac
quirẽda phi ꝓfecti sũt Nunq̃t
igit̃ magis decet ꝓ celesti glo
ria adipiscenda pegrinari xp̃o
dicẽte illud Mathei xxv. Veni//
te bñdicti pr̃is mei ꝑcipite reg//
nũ. In hoc em̃ mundo gloriari
nõ debemus nã vita pñs trãsito
ria est tãq̃ pegrinariũ cõtinuis
subiacẽs motibꝫ i² tãq̃ pegrini
in hac vita viuẽ debemus nr̃am
felicitatẽ in hac vita mortali nõ
cõstituendo. Nam filij abrahe
quadrigentis annis pegrini fu
erũt et postmodꝫ terrã ꝓmissio//
nis obtinuerũt Quid est enim
spũaliter peregrinari nisi affectu
abdicare quecũqꝫ terrena sunt
et mente celestia desiderare Vñ
Math. xv. Qui vult venire post
me abneget semetipsũ sup quo
Greg. li. vij. sup Math. Ome.
xxij. tũc inq̃t nos ipsos abne//
gamus dum vitamus ꝙ ꝑ vetu
statem fuimus et ad hoc niti//
mur vt per merita renouemur
et ponit exempla de oleibꝫ que
transponuntur vt proficiant et
eradicantur vt crescãt quasi di
ceret ꝙ spiritualiter peregrinã//
dum est vt in meritis profici//
amus tunc enim peregrinamur
quãdo in nulla re terrena effec//
tũ ponimus. Multi peregrinãt̃

qui suū onus secū de portāt. Nū
q̄t eñ exp̄imꝰ q̄ peregrinus one
ratus nimis affligit. Si eñ illi
peregrini onerati sūt qui licet p
mundꝫ discurrāt ad suas tñ pos
sessiones habent affectū ꝛ quo
cūq; vadūt secū desideriū cupi
ditatis portant. Ideo Socrates
cuidā interroganti cur sue pe
grinacōnes nō ꝓdessent rñdit
scꝫ Socrates dicēs cur inq̄t mi
raris peregrinacōnes tibi nō pro
desse licet eñ hinc inde trāsfera
ris id tñ opprimit q̄ te de pāta
expulit. Quid eñ prodest terra
rū nouitas aut fuga q̄d iuuat
si cum fugis onus defers tecū
quasi diceret q̄ parū ꝓdest pe
regrinari nisi a mūdanis effecti
bus mens peregrini exonerata.
Nec sufficit pauperem esse sed
nil cupere. Non ꝓdest instabi
liter p orbem progredi sed pon
dus oportet excutere. Multi eñ
per mundum discurrūt aut q̄a
locū non inueniunt in quo suo
rū bñficioꝝ plenitudinē exercē
possint aut q̄a iactāciā de suis
itineribꝫ sperāt. Nec tamen de
peregrinacōne corporali hoc tan
tūmodo verū est sed eciā de spiri
tuali. Quia multi peregrinari
scꝫ in meritis proficere fingunt
dant elimosinas munera largi
ter impendūt. ecclesias visitant
quia tamen laudē vel comodū
inde sperant. Ideo secum onus
deferunt et peregrinacionis cō
sumacōem non attingunt tali
bus loquit beatus Greg. Omelia predicta. Vidimus inquit q̄s
dam habitum et non animum
mutasse ita vt religiosam vestē
sumerent et preterita vicia nō
calcarent sed remanent pocius
cum ire stimulis cum horrore
malicie et ad proximi lesionē
feruescunt atq; de bonis operi
bus ostensis superbire. Huius
q; mundi lucra querere studēt
et de solo exteriori habitu sanc
titatis fiduciam habere curant.
Hij enim cum suo onere pgunt
et ideo de facili fatigātur. Sed
illi onus deponunt qui pronita
tes ad malū mortificant et euel
lunt quod faciebat dyogenes
philosophus de quo dicitur in
collacionibꝫ patrum q̄ cum in
tuens eum diceret ei iniurias
tunc discipuli dyogenis in illū
volebant irruere. Sed dyoge
nes prohibuit dicens quiesci
te o sodales hic enim michi dix
it q̄m mei oculi pleni corrupci
one sunt. Sicuera talis sum scili
licet corruptus quantū ex natu
ra sed me ꝯtineo. Ex qua quidꝫ
responsione patet qualiter dyo
genes ab omni libidine aīmū
spoliabat et ideo virtutibꝫ et
sciēcia tamq̄ peregrinus exone
ratus floruit ꝛc.

¶ Quō senes debent esse ve
nerabiles et vtuosi C. vi.

Senectus est etas venerabilis | ideo moribus honestis cenari debet. vnde pollicratus li. iiij ca. viij Narat lucrū dixisse q̃ senes tanqm medici inter homines conmorari debent | nūc cōsilia p̃bendo | nūc cōsolando | nūc doloribus cōpatiendo. Et pharro in suis sentēcijs Tam vero ridenda ē insene puerilitas | q̃m stupenda in puero morū optimorū cōstantia. Et Seneca ad lucillum ep̃ xiij Hoc īquit peius est | q̃ si habemus auctoritatē senū | et vicia puerorū Et ep̃ xiij Quid ē pius q̃ senex iuuere insipiēs Et ep̃ xxvij Numera annos tuos | et pudebit eadem velle | q̃ volebas puer. Verūptamē sepius videmus senes | vicijs muolutos valde vnde Symachus in suo epl'ari. Scio senes ad conpestendū labores senes fieri | si eoz vicia cum tpe crescunt Et Marcial' coas. Heu mei male cōputantur anni | Infantes sumus ꝛ senes videmur Hijs itaq; verbis clare patescit ē pe esse senes non morigeratos | Inquibus licet oia vicia turpia sint. Illa tū sūt fedioza | inquibus frequencius delinat | auiusmioī sūt auaricia luxuria | vnde Seneca libro de moribus Monstro similis est auaricia | semilis Quid enim stultius est q̃m vita deficiente viaticū augere Rursus de luxuria senum Tullius li. p̃mo de officijs | luxuria inquit cū omni etate sit turpis | senibus maxīe fedissima est Et Dñi ij de clamacōm | Adolescens luxuriosus peccat | senex luxuriosus īsanit Et tibullius li. p̃mo senibus loquēs ait Quid tibi nūc prodest molles coluisse capillos Et manibus figere velle comas Et subdit. Tollere nunc cura est albos stirpare capillos. Et facie dempta pelle confidere noue. Itaq; stultorū quorūdā senum sollicitudo est | renouari et iuuenis apparere. Sed teste tullio p̃mo de fastis. Nequicia est q̃ te non sinit esse senem | q̃a malicia quorūdā senes sic excecat | q̃ suā senectutē patri recusant | ꝛ plus iuuenibus saltē affectu libidī vacāt O utinā senes si delicta derelinq̃rēt exquo ab eis deserūtur | et si peccatis seruicēt sufficeret ipis reliduū tpis q̃ deo exhibereē | et q̃ natuā respuit | id viciū odio haberēt vñ Tull' li. de senectute O p̃clarum ingenus etatis senil' | aufert eīm viciū carnis | auctoritatē p̃bet vñ in Senatu | senū sīma pūcipatū tenebat | p̃limaq; senectus hoz stipendia p̃bet. Dat enim loquendi audaciam ut refert valerius li. vi. Nam cū pastellius iurispitus multa loqueret admorum coerectionem abamicis ēdāgus est | q̃ tūdit

duo sūt inq̄t q̄ loq̄ndi prebent
licenciā scz senectus et orbitas
Nam senex cōsiderat q̄ parum
est victurus et cecus mūdi glo
riā pdere non timet nec q̄d ti
mere debeat videt Rursus senec
tus vehemenciam libidīs tollit
Unde Fulgēcius li. micologiaꝝ
igniculus iuuentutis algescit
in senio Et si senes huiusmodi
algorē in se ipsis non senciant
hoc ideo est quia in iuuentute li
bidini vacarūt quā excutere nō
possunt Ideo Sen. ad Lucillū
ep. xli. Ante senectutē inq̄t cura
ui vt bene viuerē in illa vt bene
moriar Nempe hij sunt felices
quibꝫ collatū est in bona viuere
senectute Plurimi tam̄ se putāt
infelices eo q̄ senes molesteq̄
fuerūt senectutis anxietates q̄
tn̄ sūt remedia peccatorū sed in
crimina ipsa cōmutāt Unde ora
cius in poetria Multa senem cir
cumueniūt incōmoda vel q̄a ca
rere timet rebꝫ vel quia dolet iu
uenū delectacōnibꝫ vti non pos
se Videt em̄ ꝓximā mortē et in
spe celerarissima lāguescit Nā
teste Tullio li. de senectute Nā
nemo tam senex est qui se p an
nū viuere posse non putet Unde
in ꝓu. sapientū dicit Heu quā
multa penitēda incurrūt hoīes
viuendo diu Quā obrē secūdus
phūs de senectute sic ait Quid
est īquit senectus est optatum
malū mors viuēciū nicolumis

languor mores spirās sed dicūt
senes ad plura vicia se ꝓcliuos
Quod si ita sit ideo est quia intēp
ate viuūt et frigidā senectutē
cibis indigestibilibꝫ onerāt et
exinde natura fastidita in mala
plurima decidit Quam obrē
senex sobrietatē vitā ēgularem
habeat Unde Tullius li. de se
nectute loq̄ns in ore senum ait
Utendꝫ est inq̄t exercitacōnibꝫ
modicis et tm̄ cibꝫ ac potu acci
piendꝫ vt vires reficiāt non op
primant Nam exercitacō et tē
pancia eciā in senectute vires cō
seruant sed intēpati senes si fu
erint faciliori occasione corpus
dissoluūt Attēdant igit senes
suū finem ꝓpinquū eis et obh°
se corrigāt vt docet faciēdꝫ sen.
de naturalibꝫ q̄stionibꝫ Nil em̄
peccata vitare melius suadet q̄
vicinitatis mortis ꝯtēplacō q̄m
admodꝫ vir crescit in annis ita
debet in virtutibꝫ crescere et cū
beato paulo euacuare ea q̄ sūt
pāuuli Scribit ad Chorinth.
p̄mo c. xiiij. Unde Sen. ep. x.
Gracias ago senectuti mee q̄a
quicq̄t nolle debeo hoc velle nō
possum Senectus igit nō solū
v̄tutes postulat p̄mo eciā homi
ni quasi in uite radicem virtu
tum scilicet humilitatē generat
Unde Ambrosius in suo exame
ron li. p° de bona senectute lo
quens Senectus inquit in bo
nis moribꝫ dulcior in consilijs

vtilioe/ad cōstanciam mōtis
subeundi paratioe/ad repmen/
das libidines fortioe. Sed mo
derna senectus ideo seducit/qa
nemo quantūcumq; fractus sit
m viribo/decrepitoq; senectutis
se putat breuiter moituq;/pmo
quisq; quantūcūq; senex/aduc
se putat p annū victurū/vt in/
quit Jeromimus in quadā ep̄.
De tali ergo senectute loquit
Hugo li. ij. de claustro aīe di/
cens Inter abusiones seculi hu
ius/hec sola maior est senis ob
stinacio/qui morti proximus
/mortis non abhoret aduentū
qui quasi ad hostiū mundi hu
ius positus foris spectat tñ nec
vite p̄sentis attēdit ī egressum
/nec future considerat ingressum
audit nuncios mortis/et credē
non vult eis. Tres enim sunt
nuncij mortis/Casus/infirmitas
/senectus/Casus dubia nunciat/
Infirmitas grauia/senectus au
tem certa. Casus nunciat mor
tem latentem/infirmitas appa/
rentem/senectus presentem/ex
incertitudine mortis habetur
timor. Ex grauitate infirmitas
dolor ex certitudine senectutis
non obstinacio/sed afflicio et
humilitas sequi deberet. Vnde
Valerius libro octauo Senes
floruisse virtutibo narrat/. Nā
de quodam recitat qui cum tri
cesimum annum iam attigisset
interrogatus fuit/cur tam diu
viuere vellet. Qui respondit
nichil inquit habeo/q senectu/
tem meam accuset. Non enim
gloriandum est seni de senectu
te etatis/nisi assit senectus sa/
pientie et virtutis. pro vt ait
Seneca epistola xv. Quia non
vt diu viuamus curandum q̄d
tamen sepius contigat experi/
mur viros plures quanto seni
ores tanto de vita curiosiores.
Attēdamus enim cipriānum li.
de xij. abusiōnibus sic dicentē
Quit inquit stolidius fieri pōt
q̄ si senex ad aliā vitā festinaē
cōtēdat/qñ totū corpus ad inte
ritū ꝓperat/dum oculi caligant
/aures surdescūt/capilli fluunt
facies pallescit/dētes in nume
ro minuunt/cutis arescit/fla/
tus tabescit/pectus suffocat/tus
sis inurget/genua tremēt/ta/
lus et pedes. tumor iflat/Ho/
igit omnibo senes aggrauant
/stolidus si mētaliter senex fieri
negligat. Et subdit q̄d mōt sup
est/nisi dū vite huius defectus
apparet/cogitare congruit/quō
vite future auditus ōphendat/

De sapiencia senū C. vij.

Iri senes experiēcia/et
intellectu/atq; sapiēcia
debent floreere. In hoc
enim homo maxime deo similis
est/quādo sapia et intellectu ful
gescit/dicit enim auicenna li/
bro naturalium parte quinta
/q̄ ītellectus lxxx annos vobā.

154

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et Tullius li. de senectute ca.
iiij. dicit. q memoria atq; in-
dustria atq; ingeniū vigent in
senibꝫ. qd est intelligendꝫ de se-
nibus decrepitis. Studiosissi-
me igitur senex querere sapien-
ciam debet. Et sen. ep. x. d seip-
so loquens dicebat Gracias in-
quit ago senectuti eo q lectu-
lo me affixit Et sequit libellus
eius m plurimus ꝫmo est Ac si
diceret q studiū sibi sūme pla-
cebat Vn tullius li. iiij. d senec-
tute. Arma inqt senectutis sūt
artes et sciencie ꝛ exercitacōes
vtutū. Nichilq; iocūdius senec-
tute stipata studijs virtutum
vigent inquit senes consilio et
auctoritate. Nempe si sapīa ve-
ritatis amica ē. senibus autem
veritatē dicere libet. Senex igit
sapīam adamare debet. Narrat
em Valerius li. vi. ca. ij. Cū se-
nex quidā interrogaret quibus
liberius conueniebat veritatē di-
cere. Ipse aūt rndit q senibꝫ ꝛ
pauperibus. Nam senex videns
q paꝝ victurus sit veritatē dicē
non formidat. Pauꝑ aūt nō
timet quia nō habet qd ꝑdat.
Dicit em sen. ep. lxi. q nichil
aliud sperat senectus nisi duc-
tū ad mortē. Qua ꝓpter ipse
idem Sen. in ep. xiiij. ꝯcludit
Nichil inqt est turpius q se-
nex insipiens qa scz mori mini-
me formidat. Nec tn molesta
dbet haberi senectus quinymo
est etas iocundissima. Nūquid
dulce ē cupiditates fatigasse ā
reliquisse. Inquit sen. ep. xij.
Numera ergo annos tuos ꝛ pu-
debit eadem velle que volueras.
Moriant ante te vicia inquit
sen ep. xxiij. Desine igr eadē
velle senex que voluisti puer. O-
pusq; tuum sit malis imponere
finem. Inquit seneca ep. xxvi.
Quid em stulcius q via defici-
ente augē viaticū inqt sen. li.
d moribꝫ. Et subdit honestior
est inqt q ad quietē senectutē
retulit q q in ocio iuuenis ꝛ tūc
laborare īcipiūt Vn Catho. Fac
tibi succurrāt iuuenis que fece-
ris ipse. Quamobrē seneca li.
v. de naturalibꝫ. q. circa finem
sic inqt Ex quo ergo nō restat
seni spes de vita et impossibilis
est sibi diutna dilacio mortis
Restat vt studeat bene mori cū
sanctis patribus. Et vt bn mo-
riatur nichil vtilius q si bene
viuat. Vnde ecclesiastici xxv.
Que in iuuentute tua nō ꝯgre-
gasti quō inuenies ī senectute
tua. q. d. q non. Qua ꝓpter deu-
tronomij xxxiij. dicit. Sicut em
dies iuuētutis tue sic et senec-
tus tua. Et ecci. xxv. Quā speci-
osa inqt vetana sapīa. Et se-
quit Corona senū multa sapi-
encia est. Tradit em seneca ep.
lxxix. q senes nō solum dicere
qnymo discē dnt. Et concludit
q nlli etati magis q senectuti

discē cōuenit/vbi eīm magis cor
poris egrētudo/vbi nauis ma//
gis egra/ibi rectōr sapiencior ex
igit. Senes eīm vt dicit li. sa//
turnalū. Fragiliores atq; ad in
firmitates pcluiores sūt ceteris
etatibo/maiori i' mdigēt sapiē
cia regi/Rursus q̄a necesse ē pū
cipē esse senem/sapiēcia autē m
senibo maxime est. Decet igit
senes pūcipari Vnde Plato m
thymeo dicit/q̄ non decet rem
antiquam a post genitis regi.
Qua ꝓpt Ligurgus rex in suis
legibo ordinauit iuuenes/senio
ribus debere famulari/vt tradit
Pompeius auus tacō potest col
ligi Exo. xx viij. Item ij. rethori//
cor. Vbi Aristo. multiplicī lau//
de senes ꝛmendat dicēs/Quia
in senibo est cōtinencia/quia fri
gidi sūt/nec ex sensibo mfestā
tur/Sūt msup misericordes/q̄a
humanā fragilitatē racōe senec
tutis maxime experiūt/Facilit
miserēt qui et molestias m p//
prio corpore gerit. Item m suis
eloquijs non sūt ptinaces/Nā
quia se ipsos aliosq; deceptos
viderūt Ideo cum ambiguitate
quicquid asserūt q̄ faciendum
Achademiti phi crediderunt vt
tradit Pollicratus li. vij. c. iij.
Si igit libido regna consūpsit/
Si carnis lapsus absolonem
depressit/impietasq; nero nem
/si pertinacia cum manicheis ar
rianos cōcussit. Non igit uuus
nem decet pūcipari/Vnde pro//
pheta Super senes mtellexi q̄a
mandata tua quesiui

De iuuenibo et eorū sta//
tu Capitulum viij.

Iuuenes talem vitā du
cere mposterum petunt
quale ducere m exor//
dio mceperūt. Ipis igitur max
ime expedit moribo incedere bo
nis/et vtutes adipisci bonis vsi
bus et disciplinis/Vnde Senē.
li. de moribo. Educaō et disciplī
na/mores bonos faciūt/et id sa
pit quisq;/q̄ didicit/Vnde Quī
tilianus li. i. Parentes aliosq;
corrigit suos filios non instru//
entes vtinam mquit liberorū
nostrorū mores non ipsi perde
mus mfanciā eīm statī delicijs
soluimus mollisq; educacō quā
mdulgēciā vocamus mentis et
corporis vires frangitis. Et idē
Quītilianus li. ij. Ingenia m
quit puerorū/nimia emendacō
nis seueritate deficiūt Quia sicē
ex defectu correccionis nequam
fiunt/sic ex nimia seueritate ob
stantē et desperant/dum oīa
timent nichil conantē. Hode//
ste igit erudiendi sunt // Nam
ceste Ouidio de arte amandi.
In puero est etas mollis et ap
ta regi mgenium celeste suis ve
locius annis surgit. Et idem
Ouidius in epistolis Teneros
ledunt uiga prima iuuentus.

Ro/ mcmo/ dnt fumtaz Rmbrbg mlsf ego rimf

Frenaq; vix patit̃ d̃ grege cap
tus equus Sic male vixitq; su
bit primos mores rude pectus
q̃a de difficili doctrinā suscipi//
unt hoīes rudes et ānosi Ideo
ɔgruit in etate tenera docēi. Vñ
Oracius in epistol' Quo semel
est imbuta recēs seruabit odorē
Testa diu tractari mollius e//
tas imbecillis solet Quibꝫ ver//
bis apte ɔcludit̃ etatē iuueni//
lem discipulis aptissimam fore
Sꝫ ꝓchdolor señ. in declama//
cōnibus li. i. Torpent ingenia
desidiose iuuētutis/nec laborare
regulat̃ cantandi saltādi obsce
naq; studia effeminatos tenēt
capillū frangē et ad mulierum
blandicies voces extenuare.
Mollicie corporis/cum femenis
certare et in mūdissimis rebus
se extollere nr̃orū adolescenciū
mos est molles eneruesq; nati
in vicio manēt expungnatores
sunt aliene pudicicie negligen
tesq; sui. Hmōi sūt eciā huius
tpis iuuenes freq̃nter talibus
sordidant̃ in quibꝫ nullus est
pudor/si inuerecūde suas turpi//
tudines faciunt. Verūptñ teste
Seneca ad lucillū epistola xi.
Verecūdia inquit bonū signum
in adolescēte ē/Sꝫ vñ tāta dis//
lucō iuuenū ꝓcedit/ꝑentū nā
q; atq; rectorū suorū exempla
t̃pia/impios efficiūt illos/Pō
ro em̄ difficile est iuuenē inmo
destū et iniquū esse/si cū bonis
et honestis nutrat̃ viris Vñ tul//
lius li. iij. d̃ offi. ꝑma inq̃t ado
lescētis ɔmēdacō ꝓficisci a mo
destia et disciplina ꝑentū suoꝝ
et de facili ad bonū deflectit̃ si
cum bonis et honestis nutriat̃
viris. Vñ Tullius libro tercio
de officijs. Et cū hijs assiduis
fuerit verū ꝙ ipsi adolescentes
bonos viros vt ɔmuniter fugi
unt/q̃a redargui r̃cusant Sed
eos qui regē debent verberibus
aut minis domare ipos tenent̃
dum tam̄ modus in omnibꝫ ha
beatur Vnde Virgilius de geor
gicis li. iij. Hortare namq; in//
siste/domandi non cesses./Dū
faciles animi iuuenū/dū mobi
lis etas Tūc em̄ maxime sunt
dociles/qñ sūt tenērime etatis
ꝫ libido et lasciuia ipsos infas//
tat/et quam debent deo exhibe
re iuuentutē/veneri in suā ꝑdici
onē offerūt. Iux̄ illud Ouidij
v. de fastis. Cū iuuenilibꝫ an//
nis luxuriant Et idē Ouidius
li. i. sine titulo. Militat omnis
amans/et habꝫ sua castra cupi//
do Que bello est habilis/veneri
quoq; ɔuenit etas Et Claudia
nus in minoi Teneris ē lubri
ca moribꝫ etas. O vtinā iuue//
nes adūterēt suā ꝑdicōꝫ/luxuri
am fore qua totus hō d̃stituitur
Et si libidini iuuenis q̃s hereat
t̃pi vita pollutaq; in famis fiet
Sꝫ reūa teste señ. in troad̃ Iu
uenile viciū ē/r̃gē nō posse īpetū

Hoc enim vicium iuuenile/qa
carnis impetibus ut plurimum
solet iuuenes obtempetare. Si
enim iuuenis es/si anxiaris car
nis molestia/aut moeres si igno
ras/consilia prudentum que/
re/cum quibus versare vt di/
rigaris/vnde Sydonius in suo
epistulari libro tercio. Oluri/
mum inquit laudis est si iuue
nes moribus se applicant/et
quociens denegociorum meri/
tis ambigunt ad peritorum
cõsilia recurrũt. Nec tñ facere
negligũt/sed in spe vite eterne
diutne ñdes fiũt et sue pulch
itudis occone abusus qm plri
mos pagũt Scit tñ qm eor
pulchitudo vanitas est vñ Se
cũdus phs Quid est pulchitu
do flos marcidus/carnalis fe
licitas/humana dampnã Et Dene
ca in ypolito ñes forma fugax
Et idem Seneca ad lucillum
epistola octuagesima. Cogito
inquit mecum quam imbecil/
les sunt hi quorum lacertos
humerosq; miraĩ Et petronius
ñara facit mixtuq; cũ sapiecia
forma/qa sez pulchitudo nihil
facit ad sapiam Ideo ferũ ari/
stote. dixisse/q si linceis oculi
hoies vterẽ/ut melius viderẽt/
et corpus penetrarẽt/tũc intro
spectis visceribo/eciã pulchẽrim
corpus/turpissimũ viderẽ/io
Boecius iii de cõsolaõe Te in
quit pulchrũ videri nõ tua na
tura sed spectancũ oculor facit
infirmitas Cur igit iuuenes in
sua pulchitudine gloriãt/aut
cur inde supbi fiũt/quia non
ipi pulchri/sed eorũ pellis forsã
venusta est. vnde Ouidius pri
methamorphs Forma/bonũ fra
gile est/qñq; accedit ad an
nos Fit minor et spacõ carpit
ipa suo/Nec viole semper/nec
lilia candida floreant Et idem
Ouidius li tristiũ Ista decens
facies/longis vitiabit ãnis/fu
gaq; in antiq frontem senilis eit
Cum aliquis dicet fuit hec fo
mosa/dolebis Et speculũ men/
dax firmab esse tuũ vñ Scal/
phinus in buccolicis. Non ꝗ
semp eius/perdũt et gramina
flores Perdit spina rosas/nec
semper lilia cãdent/Donũ forma
breue est/Quibo arteũs/de
sua puchitudine supbire sapi/
ens non hab; Nec iuuenes in
suo decore aut vigore debẽt vñ
Tullius de senectute. Frustra
igit sperat adolescẽs vel pmit
tit se diu victurũ. Quid enim
stultius quam incerta p cer/
tis habere/Facilius eñ in mo
tibus/adolescentes maiduntur/q
uius egrotãt/tristius curantur
Et in hoc melioris condiciones
est senex/quia q sperat adoles/
cens/senex consecutus est/ille
vult diu viuere et iste diu vix
it/Absit ig' ut qs iuuenũ glori
et ĩ hijs muneribo q caduca sũt/

Ho de pulchitudine

sed viuat cū timore dei prudē//
tes ymitrē penitēcio obdiat et
m moribo viuē assuescat ī qui
bus pseuerare honestū ē Nā iu
uenes cū senuerūt eam volunt
ducere vitā quam in iuuentute
ducere ꝛsueti sunt. Ipsis igr cō
gruit a primeua etate eos mo
res tenere quos m postery tene//
re ipis liceat. Vñ eccli. vndecimo
Letare iuuenis m adolescencia
tua et in bonis sit cor tuū m di
ebus iuuentutis tue. Nam in
hijs delectari est nobis natura
le in quibo ab infancia delecta//
ri incepimus vt patet. v. ethi//
corū. Ideo ecclesiastici xxv. di//
citur In iuuentute tua inqt nō
ꝛgregasti qsi diceret q nō in//
uenies. Ideo Sapiens puer//
bioꝝ. v. dicebat Ne des īquit
alienis honorē tuum et ānos tu//
os crudeli ne forte impleantur
extranei viribus tuis Cuius cō
trariū plūmi faciunt iuuenes q
tantū suis dominis tpalibus fa
mulari studēt eo q ꝓpriā salu
tem deserūt et suis eloquijs do
minos impugnant suamq; ani
mam dampnāt. Iuuenes igitē
mores acquirāt quibus insistē
in senectute desideraṁ Qui eciā
sani sunt bñ operēt ad diē ex//
tremum non differāt. Vñ gre//
gorius m suo pastorali li. iij. ca
pitulo xiij. Ammonēdi sunt in//
quit incolumes vt saltē corpus
exerceant ad salutē mentis ne
accepti incolumitatis grām ab
vsū inclineut. nec eciā deterio
res fiant aut ne optimitatē sa//
lutis etne ꝓmerende despiciāt
Nempe si p peccatis nulla sbe
retur pena ad huc plūma vicia
ꝓpt corpis sanitatē sūt vitāda
Vnde Senē ep. xcix. Multos in
quit morbos multa ferculla fecerūt
Et medicina quōdy paucarū her//
barū sciencia fuit. Dz postino
dum mille inuente sūt cōditure
vt auditas castrimargie exer//
citari possit Nā desiderantibus
alimēta egritudines cōtingunt
Nūc pallor. nūc neruorū vmo
mandēcium tremor. nunc oculo//
rū. nunc auriū enormitas et
innumerabiliū fetorū onera cra
pula gignit Quoniā ꝓpter cra
pulam multi pierūt q abierūt
Et q abstinēs est adiciet vitā

¶ Quō coniuges viuere de
bent in amicicia Ca. ix.

Hoc dicit ad ephe. v.
Viri diligite vxores ves
tras sicut xps ecclesiā
Nempe veteres m cōiugio eciā
vsq; ad mortem se amauerunt
Vñ narrat Valerius li. iij. ca.
qnto. q Gracchus cornelia vxo
rem suā intīm dilexit q pro ip
sa a morte liberanda moti volu
it atq; seipm interitū serpentis
occidi pcepit q a sibi aruspex
seu diuinator dixerat suā vxo//
rē a morte talit liberari nō posse
Itē narrat ibidē. q Culpacius

audita morte vxoris pectus su-
um gladio percussit. Narrat eciam
ibidem quod Exemplacius cum vxor
sua decessisset postulauit vt si-
bi iungeretur atque pariter cum ipsa cre
maretur. Ecce quanta dilectio viro
rum sed nunquam femine viros sic
amauerunt. Narrat enim Valeri
us ibidem quod cum Julia filia cesa-
ris vidisset vestem sue coniugis scilicet
Pompey magni aspersa cruo-
re ipsa territa metu ne sibi vio-
lencia facta fuisset partum quem
in vtero habebat pre nimio do
lore emittere coacta fuit. Nar
rat insuper Valerius ibidem quod
Parcia filia cathonis cum vidis
set virum suum scilicet Brutum inter-
emptum ferrum postulabat vt se
ipsam interficeret et quia non
dabatur ei ideo carbones arden
tes ore haurire non dubitauit et
nouo genere mortis consumpta est
Ibidem eciam de vxore Methidra
thi regis legitur quod virum suum intra
tum amauit vt seipsam in habitum
vilem transformauit tonsisque ca
pillis suumque decorem ex toto aspre
uit vt sui coniugis periculum interesse
posset. Vnde cum Methidratus a
Pompeyo fuisset deuictus ipse
que fugeret eius vxor semper in
se cuta fuit suique viri persecucionem
alleuians per omnia consolata fuit
Si igitur gentiles tantam in coniu-
gio amiciciam conseruauerant Nun-
quid igitur fidelibus est optimum
vt in eis amicicia reperiatur Nam

prosperitatis amicicia mater est
Fedus enim coniugii et amore in-
choatur et amore manu teneatur
Non quidem amore voluptatis
sed gratifice societatis sub spe ob
tinendi prolis. Vnde Hugo li. i.
de sacramentis parte xii. ca. vii.
Inquit bonum coniugii est vt spes
prolis deuote expectetur amantur susci
piatur religiose nutriatur Et ibidem
ca. iii. Institutio inquit coniugii ante
peccatum fuit ad officium vt natura
multiplicaretur. Sed post peccatum
est ad officium et ad remedium
Ad officium vt proles habeatur et
ad remedium vt vicium euitetur
Merito ergo apostolus i. ad chor.
vii. dicebat. Qui habent vxores
sint tamquam non habentes quasi dicat non
libido sed proles querenda est. Vnde
Hiero. contra iouinianum Vir inquit
in deo debet amare vxorem suam vt
non feratur ad voluptatis impetum
quia nichil fedius est vxorem dili-
gere sicut adulteram. Et narrat ibi
dem. De quodam quod vxorem suam
tantum diligebat quod eius presencia ca-
rere non poterat Et ideo dicit Jhe-
ronimus Origo inquit amoris ho
nesta sed magnitudo est difformis
quasi dicat quod coniugium honestum est sed talis
amor vilis est Commemoremus eciam
veterum castitatem Narrat eciam vege
cius li. ii. de continencia alexandri
quod cum fuisset ei tradita virgo pulch
cerrima cuidam tamen principi desponsa
ta illam non aspexit sed cum donis
ad virum suum remisit. Et exinde

omnes principes sibi reconciliauit
Simile etiam narrat Valerius de
scipione libro iiij. Insuper idem
Valerius narrat de zenocrate
phisico quod cum apud athenienses
esset puella pulcherrima vsui no-
bilium deputata sibi nobiles iu-
uenes promiserunt pretium argenti
dare si posset corrumpere conti
nentiam zenocratis At illa promi-
sit et si non posset pretium duplica-
tum restituere consensit Nocte igitur
ad zenocratem accessit quem mu-
tare non potuit. Mane igitur
nuncciauit Et nobilibus petenti
bus pretium restituit Non inquit de
statua pignus posuerat sed de homine
quia dicit quod zenocrates rone sue im-
mobilitatis erat quasi statua erea.

De fidelitate coniugij
Capitulum decimum

Teste Hugone de sacra
mentis li. i. parte xi. capitulo
vij. Quilibet eorum scili-
cet coniugum debet tenere fidem al-
teri. Vir enim non habet potestatem sui
corporis sed mulier et econtra
Vt etiam habetur primo ad corinthios
septimo. Vnde Ambrosius in suo
examerone. Nolite mihi querere ali
enum thorum nolite insidiari
aliene copule quia graue est a
dulterium. Nam deus euam fecit
de costa ade atque iussit ambos
esse in vno corpore et in vno vi
uere spiritu Cur igitur vnum cor
pus separas cur vnum spiritum
diuidis Adulterium siquidem
nature vicium est Nam bos et
equus suos conpares diligunt
Tradit enim alexander nequam
libro de naturis rerum quod ciconia
abhorret adulterium Vnde cum
femella cicome alteri coniuncta
fuerit tunc suus compar conuocatis
multis ciconijs cicomam adulte
ram interemit. Et narrat exem-
plum quo miles quidam cicom
am adulterantem vidit. Sed
ad suum comparem rediens se la
uabat. Miles tamen impediuit ne
post adulterium se lauare posset
itaque multis aduenientibus cico
nijs ipso vidente ciconia adulte
ra interempta fuit Ecce igitur pa
tet quod natura fidelitatem coniugij
postulat Nempe quondam inter
coniuges maxima fidelitas viguit
Narrat enim Valerius li. vi. capitulo
vij. quod cum vulpicia a matre sua
Julia diligentissime custodiretur
ne virum suum in cicilia captum in-
sequeretur. Ipsa tamen simulata veste
cum duabus ancillis et totidem ser-
uis clandestine fugiens ad suum
virum peruenit nec recusauit pro suo
viro captiuam se facere vt coniugij fi-
delitatem obseruaret. Narrat insu
per ibidem quod virum suum non obstan-
te periculo mortis in sinu atque cu
biculo custodiuit Si tamen comper-
tus fuisset ambo fuissent perit ne-
cati Item narrat Solinus li. x. ca
pitulo vi. Ac etiam tullius li. vi
de tusculanis questionibus quod in yndia
licet plures mulieres habeant vnum

Est tñ tãta fidelitas ipaꝝ ad vi
rũ | ꝙ viro mortuo totam iudici
bus accedũt atꝫ cõtẽdunt | que
ipoꝝ cũ viro sepelietur Illaqꝫ fe-
liciorẽ se putat | q̃ cũ viro sepeli
ri meretur Alie vero cũ nota infa
mie viuũt | et ꝑtristicia frequẽ
ter decedunt Si igitur vni viro
plures femine sũt tã fideles nũ
q̃t igitur per amplius in rl'ione
cristiana vna debꝫ esse suo vio
vnico fidelis et eoñso

¶ Quomodo ꝯiugia sũt legiti
me cõtrahenda
Ca secũdum

Quoniã vt ait mgr̃ sñꝝ ·
li iiij di xxvij Matrimo
niũ est legitrĩa ꝯiunctio
maris et femĩe | vniõeꝫ xp̃i et
ecclesie repñtãs | quia scꝫ in xp̃o
oĩa mr̃imoĩa firmari debẽt | vñ
valerius li · vij ca primo narrat
quomõ themiscides quendam
virũ filiam vnicam habentẽ
cõsulebat | qualiter eam despõ
sare deberet | scilicet vtrum pa
uperi ant locupleti seu virtuo
so | vnde dicebat Malo inquit
viꝝ pecũia | q̃ꝫ pecũiã viro indigẽ
tem q · d · ꝙ ꝑferẽde sũt v̄tutes
diuicijs | Sꝫ mr̃imonia fere oĩa
corrupta sũt | et ꝑ auariciã puer
tũtur Et ideo posuit legẽ ligur-
gus rex | ꝙ virgines sine do te
sponsarẽtur Sic narrat pompey
us libro iij Quedã etiam mr̃i
moĩa per ꝯcupiãm ꝯtaminantur

Cuius oppĩtũ legimus d̃ ysaac
qui vxorẽ incogitam de remotis
partibꝰ adductã accepit ut ha
betur Gen̄ xxij Sic em̄ ꝑ cõcu-
piã vxor assũmenda est ut ho-
norabile sit ꝯiugiũ et thorus ĩ
maculatus ad heb̄ xij | Sed ali
qui fornicacõibus et adulteriis
vacãtes | mr̃imoĩa dissuadẽt Cõ
tra quos loꝰ August · li · v · de ci
dei c · xvi dicẽs | ꝙ mr̃imoiũ fit
int̄ hoĩes vt honesta cõcordia
inter eos habeatur · vnde omelia
viij dicit Augu ꝙ d̃us nupcijs
interfuit | ꝑsciens hereticos fu-
turos mr̃imoĩa ꝓhibentes Sꝫ
q̃d dicemus | ꝙ multi sapiẽtes
vxorẽ ducere dissuaserũt | vñ va
lerius vbi sup̄ narrat q̃lit · So
crates cuidã adulescentulo q̃rẽ
ti vtrũ vxorem duceret | sñdit
ꝙcũqꝫ inquit feceris | noueris
pñiam te acturũ | Nam cõtinere
carni penosũ est | et vxorem du-
cere sollicitudo est perpetua · Itẽ
theofrastus li · suo de nupcijs
matrimonium dissuadet vnde
Querit an sapiens vxorem de
beat ducere | et concludit ꝙ nõ
quia impedit studia philoso-
phie | ⁊ sumptus exigit | variaqꝫ
onera | et si ei domum regendã
commiseris seruus eris | si autẽ
tuo arbitrio aliquid reseruaue
ris fidẽ sibi adhibẽ nõ putabit
et sic iugia q̃ret ⁊ venena dif
fũdit · Et subdẽt si ĩq̃t pulchr̃
cito adamaꝰ ⁊ difficult̄ custodiꝰ

Si aut feda molestu est possi-
dere qd nemo hre dignat. Ex
quibus omnibus mrimonium dissua-
det dicens q multe sunt moles-
tie nupciarum. Ceterum narrat. Hie-
ronimus contra Iouinianum quo
Cicero rogatus fuit ab Hircio
vt sororem suam in vxorem duce-
ret. Ille autem rndit se non posse
vxori et phie opam dare. Hijs
aut no obstantibus mrimonia
sunt licita contrahenda licz castitas
sit phonorada et licz viris stu-
diosis et viris ecclesiasticis ma-
trimonia non competunt. p vt pre-
dicte narraciones concludunt. nich
ilominus alijs secularit viuen-
tibus licita mrimonia contrahere
congruunt vt. i. ad Corinth. vij.
vgo cogitat q dei sunt. que aut
nupta e cogitat que sunt mundi
Aduertendum tn q in ducendo vx-
orem atqz manu tenendo multa
exigitur paciencia atqz cautela
Narrat enim Hieronimus vbi su-
pra. q Socrates vxores duas
habebat que ppter ipsum litiga-
bant. Sed tamen cum turpissi-
mus homo esset ipsas deride-
bat eo q ppter ipsum discepta-
bant. Accidit tam vt simul con
ipsum vnirent atqz iurgijs in-
uestarent cumqz aut resisteret
aquam immundam sup ipsum
pieceruit. Qui tso capite respo-
dit. Sciebam enim q post hec toni-
trua futura esset pluuia. Itaqz
p paciencia vxores superauit

Nempe in vxoribus plures sunt
importunitates q ppter pruden-
cia magna exigit. Vnde narrat
Iheronimus vbi sup. q Mar-
cus catho licet vxorem humili lo-
co natam accepisset. Ipsa tamen
vmolenta impaciens et superba
erat. Et concludit Non putet
igitur aliquis si pauperem dux-
erit sibi de concordia satis proui-
disse. Insup ibidem narrat qua-
lit Phillippus rex macedonum
vxorem habuisset que ipsum in
cubiculum introeuntem exclusit
qui exclusus iniuriam tollerauit
atqz versu tragedico seipsum conso-
lari studuit. Item Gurgias li-
brum de concordia edidit quem
grecis litigantibus recitauit. Cum
recitarz quidem eius inimicus dic-
tus Mellacius respondit. Tu
inquit regni vnius concordiam
precipis. Et in domo tua tres p-
sonas concordare no vales quia
vxor eius quia castus erat sibi
iniuriabat et ancille qa pulch-
rior erat inimicabat. Et exinde
forsan exhorta est consuetudo
quia scilicet pro quiete haben-
da vxores nolunt ancillas pulch-
riores eis tenere. Ex hijs igitur
narracionibus concludit Ihero-
nimus q importunitates maxi-
me sunt matrimonij. Vnde ibi-
dem recitat q licz epicurus vo-
luptatis amator esset cuidam tn in-
trogati an vxorem duceret rndit
q sapienti non congruunt congiugia

qa multa mōnoda mixta sūt
in nupcijs. Et subdit graue in
quit viro sapienti venire in du
biū vtrū bona vel mala ductu
rus sit vxorē. Quia hē scribit
Herodicos. Mulier cū vestē de
ponit vēūdiā habz. Vñ Pieto
ibidē narrat quō Hellancius
vxorem licz castam ēpudiauit.
Et cū āgueret ab amicis pdē
a lecto tangēs lesus esse deposuit
dicēs lectus inquam quē cer
nis nouus et elegās est. Dz ne
mo scit ptēr me quantum premit
q.d. q hic est de vxore. licz ig
omēdanda sūt mrimonia siue
legittima oiugia. Nichilomi
nus caute sunt contrahenda.

De pentibo erga filios
Capitulum duodecim

Ait dicit octauo ethi
corū. Pater filio causa
est essendi cā nutriēdi
et causa discipline. Vñ ecci. vij.
Filij si tibi sūt erudi illos. Et p
ūbior xxiij. Noli a puero sub
trahere disciplinā. Ito apostu
lus ad hebreos xij. Quis mgr
filius. quem nō corripiet pater.
Nempe veteres filios suos eru
dierunt. Vñ Pollicratus li. vi.
ca. iiij. Narrat qliter Octauia
nus impator filios suos ad gra
dum militare. ad cursum et sal
tum fecit exercitari. suasqz fili
as in lanificio fecit instrui. vt si
fortuna filios suos suppeditarz
saltē suis laboribo viuere posset.
Insup Tullius li. i. de tuscul.
qstionibus. Narrat qliter Li
gurgus suis laboribo iuuenes
erudiuit. venādo. aurēdo. esu
riendo. siciendo. algendo. estuā
do. Nam qui bñ instruuntur in
tenera etate. qñ pfecti sūt de fa
cili ad bona declinant. vt ponit
seneca li. i. de ira. Idē ecā sene
ca li. de puidēcia dat exempla
dicens qualit nauis corpa in
mari sunt dura. Agricole habēt
manus duras. Et milites agi
lia membra. Et hmōi. q omnia
oiungunt vsu et exercicio acq
rūtur. Et signanter si iuuenes
imbuantē. Ideo dicit apostulus
ad ephe. vi. Educate illos scz fi
lios in disciplina et correctiōe
domini. Nūquid Brutus ppri
os filios fecit cedi. eo q tarqui
no dñacōnem restituere ptendē
bant. Vt narrat valerius li. v.
capi°. viij. Nūquid Cassius et
Marcilius Torquatis alijqz
plres filios correxerūt. Cur igit
patres filiorū cmina supportāt.
Nārat eim augus. v. S. c. dei ca.
xviij. Qualiter Aulus filiū suū
mortis suphcō odempnauit. eo
q cum Cathilina inimico suo a
micicia ottrxit. Vox tam feitas
non est approbāda. qa licz fili
os corripe. exterminare tam sepi
us nō licz nec libet. Quia tunc
patnal disciplina pdest. qñ cle
mēcia adest. Vñ Valerius li. v.
Narrat de qdā. cui suus filius

in fidiabat/ qd cū intellexisset/ fi-
lium suū in deserturn duxit/ sibiq;
gladium tradidit/ et caput eius
amputādū obtulit/ Qd cū vi-
disset filius/ gladiū abiecit dicēs
Tu pat viue/ Dz qso mee īdul
geas iuuentuti/ Ecce qliter pa
tris dulcedo/ filiū cōuiuit/ Insup
eodē li. ca. vij. narrat qualiter
Anthiochus filius seleuchi re-
gis/ incidit in amorē grauissimū
sue nouercē/ intīm q; morti ppi
nus erat/ Cūq; igit medici per
pendissent causam morbi patri
retulerūt/ qd audiēs pat ppriā
coniugē filio ppio cessit/ Dicēs
in filio magnū pudorē fuisse/ eo
q; vsq; ad mortē/ amorē dissi-
milauit/ Deuerita igit pentū
erga filios/ qūq; bona non ē/ Dz
correctio cū clemēcia/ semp vtilis
est/ Nūc tam pentes filios cor
rigē ptermittūt/ Et ido qū spe
rāt ex eorū opibo letari/ desolan
tur. Attēdant igit qualit Deli
a deo punitus fuit/ eo q; filios
suos corrigē ptermiserat vt di
i. regū iij. Dū Gregorius dyalo
go li. iiij. ca. xvij. Narrat de pue
ro qui solebat deū blasphema
re/ patre pmittente/ et ideo in fi-
nu patris a deo percussus est et
interemptus/ Insuper Boecius
li. de disciplina scolariū narrat
de filio Iucrecij/ qui fuit absq;
disciplina nutritus/ Dū in aleis
et mētricis opibo totā vitā oc-
cupauit/ et a patre sepius ob mor
te ēdeptus fuit/ Nichilominus
tū tandē morti cōdēpnatus est
nec a pte ppt penuriā redimi po
tuit/ Cū lacrimis igit a pte oscu
lū petit/ Et cū pē accessisset/ na-
sum illius morsu accutissimo se
cuit/ Dicēs quare meis primis
erroribo nō obtuisti/ et castigā-
gatus euasi/ Magri mei documē-
tis nō obediui. q. d. qre me nō
castigasti/ Dū tullius li. i. de offi
cijs ca. xxxvij. dicit q; optima
hēditas a patribo traditur/ quā
do vtutū et bonorū opim exīm ex
hibet/ Dic igit aqla valde dili-
git filios suos/ et in locis altissi
mis facit eis nidū/ ne colub vi
olet netū/ aut veneno qat nocē
Sic pat filios suos a cōsortio
peccatorū dz separe/ ne eorū ex
polluāt/ Qo enī exīm tāgit Vic-
tōrinus sup ysaie ca. vltio/ Dic
igit in nidis aqlarū erit lapis
pciosus/ q di hereditēs/ vt poit so
lmus li. viij. ca. vi. Sic in vita
filiorū/ vtutes repient/ dumnō
nidus eorū ab istis īferioribus
separet/ Tūc enī sapat nidus
qū in iuuentute/ mala puaq; ob
cia vitare filios docemus/

De filijs erga pntes Ca.
Xodi xx. dicit. xiij.
Honora pterz tuū/ et ma
tē tuā/ qd ē mādatū p-
mū in pmissione vt bñ sit tibi
/ Dñ. apls ad ephe. vi. Filij o-
bedite pentibo vestris qa teste
Boe. li. d. ysola. Si enī menti

huāne boni veriq; inserta est
cupiditas / tāto magis insertum
p ētes suos filios honorare / q̄a
sc; filij debent honorare pen-
tes / Narrat valerius li. v c. iiij
De quadā filia q̄ matrē suam
nutriuit incarcere lacte māmil
larū suaꝝ / Narrat eciā de alia
q̄ prēm suū in custodia traditū
atq; in ultima senectute consti
tutū / tāq̄ īfantem alimonia sui
pectoris nutriuit / Insup Soli
nus li. p̄mo circa finem narrat
de filia / q̄ inuenta est nutriens
ab vberibꝰ prēm / et ī memoriā
tāti p̄conij locus ille cōsecratus
et reſuatus est posco igit̄ cum
Señ li. iij de bñficijs c xvi. In
q̄ ramus / an liberi possint dare
maiora bñficia / q̄m acceperūt
Et vide² q̄ nō / q̄a teste Aristo.
Mgrīs et parētibus non possu
mus reddere ad cōdignū. Hoc
idē eciam cōcludit. vnde ibidē
narrat exemplū de Scipione
qui prēm suū ſuauit ī p̄lio Et
c. xxiiij ponit de enea / qui prēm
suū senissimū p mediū inimico
rū atq; igniū detulit / Narrat
eciam de quibusdā iuuenibꝰ / q̄
per vrbes vagarūt ad liberan-
dos parētes / Merito igi² dicit̄
Ecc̄i iij Qui honorat prēm suū
vitā viuit longiori Et idē Qui
honorificat mrēm suā / et qui
honorat prēm suum iocūdabit̄
in filijs / et in die orōnis sue ex
audiet̄ Narrat̄ eciā ī historijs

barlaam et iosaphat / q̄ quidē
p̄familias de vxore sua adul-
tera tres hrē filios videbat̄ / sue
q; vxori imꝓperabat adulteriū
dicēs q̄ illoꝝ triū vnus tātum
mō suus erat / sed qius esset de
clarare nolebat Cūq; ig² mo
tuus fuisset / filiū suum legitti
mū succorem bonorū suoꝝ dimi
sit / ip̄m tñ non nomīauit / Adiu
dicū igit̄ vocati sūt ut videret̄
quis ille esset / Iudex igit̄ ꝓtu-
lit sñiam / vt qui forcius ꝑcute-
ret in corpus p̄tis mortui cum
sagitta / ille obtineret heredita-
tē / Duo igit̄ illorū cum sagitta
corpus validissime penetrarūt
/ Sz accedens tercius percutere
no luit ſz cū lacrimis corpus pa
tris veneratus fuit / et iō uerus
esse filius declaratus est. vnde
valerius li v c. iiij dicit / q̄ dili
gere parētes / p̄ma lex nature ē
Insup petrus rauēn Tolle in
quit a sole radiū et non lucet
riuū a fōte / et arescit ramū ad
arbore et deficcat̄ membrum
a corpe et putrescit / Sic sepa
ra filium a deuocione patna
et iam nō est filius / sed est col
lega illorum de quibus dicitur
vos ex prē dyabolo estis / Nū-
quid Ambrosius in suo exame
ron narrat / q̄ Ciconie parentes
suos nudatos tegunt / aliosq;
fouent / et alimento pascunt / et
inuolatu subleuāt Et cōcludit
Amb° non est inquit graue / q̄

pietate plenum est nec est one
rosũ q̃ soluitur nature debito
Ideo non reusant aues prẽm
pascere sz tñ lex scripta nõ stũ
git nec hoc accipiũt exprecep
to sed gia naturalis officij hec
ille vnde August. xpij de ciuita
te dei c. ix. Narrat qaulit filij
amatre maledẽti membrorũ tre
moẽm mantrerũt et ĩ ecclesia
bũ Stephi sepulti fuerũt. Et
cõcludit q timenda est paren
tũ maledicto Commemorandũ
est eim qualit saluatoẽ nr̃ pnti
bus obediuit iux illud luc. xx
Erat aũt subditus illis O q̃
mirabile q dus subditus ẽ hoi
bo qui tam dñatur angel Nõ
mirũ quia teste apl'o ad phil'
ij Humiliauit semetipm factus
obe. vsqz ad moe. Attẽdamus
eim q̃liter rechabite a dño lau
dati fuerũt quia pri suo obedi
erũt sz ipi ionadab filij rech
ab aquo rechabite dẽi sũt. vñ
iere. xv Nũqt non accepistis
disciplinã nec obedistis verb
meis pualuerũt sermones Io
nadab filij rechab qui pcepit
filijs suis ut non biberẽt vinũ
et non biberũt vsqz indie hãc
qa obedierũt pcepto pris sui.
Ego autẽ loquutus sum ad vos
et non obedistis michi dicit
dñs Filios igit dez pentibus
obedire

De obedicia filiorũ erga
parẽtes

Parentibus pest dm maxie
obedire tenemur quia
Exo. xx dẽ Honora pẽ
tes Et ecci iij Qui honorat pa
trẽ suum vita viuet lõgioei Et
apl's Eph vi Filij obedite prẽ
tibus vrs Idẽ ecia hẽt Colos iij
Nempe debideanda est prãs bñ
dictio vñ Narrat August. xi d
ci. dei ca. ix Quod erãt decem
frẽs quoꝝ septẽ erãt masculi et
femine tres et ꝓter maledic
cõm matris pumti fuerũt tre
moẽ membrorũ horribili qui
sz vnus frm et vna sororum
sanati fuerũt in ecia beati ste
phi meten Timenda est igitur
pentũ maledictio. Nam teste
valerio li. v. c iiij pma lex na
ture est parẽtes diligere. vnde
narrat ibidẽ de quadã filia q
mrẽm incarcere cõdempnatã p
capitali ĉmine suo lacte nutri
uit Nã qui carcerẽ custodie
bat filiam matrẽ adire pmit
tebat puidebat tam ne cibum
sibi poẽtaret Cũqz tam custos
mireret quõ absqz cibo mater
incarcerata tã diu viueret iuce
quadam filiã explorauit et ui
dit q̃liter sue matri lac exhi
bebat. Ut tulit iudicibus qui
audientes tantam filie piera
tem sue matri pnã remiserunt
Insuper idem narrat de quadã
filia que patrem suum in vl
tima senectute constitutum suo
lacte nutriuit Idem ecia nãtat

Solinus suo li. i. q̄ in memo-
riā tante pietatis locus iste cō
secratus ē/ Vñ Valerius vbi sup̄
Nārat de filio Cresi qui mutus
erat/ Cū tñ vnus ex numero p̄-
sarū patrē suū mtficē vellet/ lu-
gebat ille/ eo q̄ dicē nō poterat
q̄ pat̄ suus rex erat/ et ne ipsū
interficerēt/ Accidit igi' vt qui
mutus fuit loq̄ ꝓmēretur rōne
pietatis/ quā erga patrē habu
erat/ O igit̄ mq̄t valerius Op
tima rex est natura/ q̄ pietatis ē
ingr̄a/ Vñ ibidē nārat̄ qualiter
ꝓpl̄i Scitarū cōn̄ darū pūgna
bant/ Sz cū venisset ad loca suo
rum monumētorū ꝑentū statim
suam feritatē ac crudelitatē per
diderūt/ Et redeuntes cessaue-
runt pugnare./ Nārat insup̄ de
Coroliano q̄ exulatus a rōnis
ad volstos romanorū inimicos
iuit/ q̄rū impiū acq̄siuit et rō-
nis infestissimus fuit/ cū quibꝫ
federari nullis p̄cibꝫ voluit./ qd̄
videns mater eius/ q̄ rome ꝑmā
serat/ accessit cū filijs/ quā supli
cantem exaudiuit/ atq; castra q̄
possidebat matre petēti exhibu
it/ Dicēs expugnasti mq̄t iram
meam/ et p̄riam p̄cibꝫ liberasti
Vnd̄ continuo rōnos infastare
pretermisit/ Ex hijs narracio-
nibꝫ patz q̄lit̄ filij parētes ītu
eri teneāt̄ Ad qd̄ ꝓpositū sen̄-
de bñficijs ca°. xvi. querit an
liberi suis ꝑentibꝫ ad cōdignū
que susceperūt bñficia reddere
possent/ Et declarās hāc q̄stiōz
ꝯcludē videt̄ q̄ ꝑentibꝫ ad cō
dignū neq̄q̄ possibile est r̄ddē
Vñ ponit ex^m d̄ scippione q̄ pro
patre saluādo in p̄lio mortis ꝑ
iculo se exposuit Ibidē eciā nar
rat d̄ Enea/ q̄ cū patrē suū senē
liberaret ꝑ mediū inimicoꝝ ipsū
detulit atq; ꝑ g̃ndes ignes ire
non formidauit/ Etenī natura
vnumqd̄q; obligat vt ꝑentes
fouē tenet̄ Nā vt ponit Am-
brosius in suo examerō omel'.
v. Ciconie huius sūt ꝯdicōnis
q̄ ꝑentes nudatos/ suis pennis
tegūt/ ciboq; fouent/ et pl̄imoꝝ
suoꝝ volatu subleuāt et d̄ferūt
Et ibidē ꝯcludit./ Nō est mq̄t
onerosū qd̄ soluit̄ natuē d̄bito

De mulieribus.
Ca. q̄ndecimum

Dominus in muliere po
suit verecūdiam natura
lem/ vt ipsa ad peccatū
prouocare formidet./ viroq; fa-
muletur cōdita est/ nō quidem
vt sibi insidietur/ Ipse tamē/ sui
status neglecto mōe/ fictis blā
dimentis/ adulacōnibus/ et nu
tibus/ virorū excidiū procurant/
/ et scandalum ignominiosū iu-
giter gignere solicitantur/ Vnd̄
Iheronimus epistola cviij. sic
loquitur./ Ille inquit oculos
xpristianos scandalisant/ que
spurcissimo vngēto faciē vngūt/

Oculosq; depingūt | q̄rū facies
nimio candore deformes | fiunt
| ⁊ tāq̄ ydola mēciūt | Ip̄as em̄
nec ānoꝝ numerus | nc̄ alia ve-
tustas docē potest | q̄ vetule sint
| ⁊ capillos cū perdiderīt | alienis
capillis v̄ticē sternūt | et p̄teritā
iuuentutē in rugis ānilibꝫ pol-
luūt ⁊ | Erubescat igiter mulier
xp̄iana | si naturā cogit indecorē
| si carnis curā facit in ꝯcupiscen
cijs | O ignis iuuenū ⁊ fom̄ta li
bidinū ⁊ impudiceq; m̄tis exci-
diū | est ornatus iste | nec est xp̄i
sed antixpristi | Vt inquit idem
epistola q̄dragesimanona Vn
de Ambrosius in suo examerō
Omel' ⁊ vltima ⁊ Noli delē bonā
picturā dei | et assumē picturam
mētricis | ⁊ Illa pictura vicij est
| non decoris | fraudis | nō simpli-
citatis | Fallit | d̄cipit | vt neq; il
li placeas cui placē d̄sideras | tu
oq; displiceas creatori | dū vidz
opus suū deletū | Nā artifex in
dignat̄ | si opus suū delea² | Gra
ue igit̄ c̄men | vt putes | qd̄ me-
lius depīgat hō | q̄ deus ⁊ Vnde
Guill' ⁊ parisien̄ ⁊ li ⁊ de vniuerso
Nārat d̄ q̄dā mlīere | q̄ dū insis
teret pectinacōi atq; curiositati
capilloꝝ | Alia quedā mulier ap-
paruit | Dicēs q̄ maxi^m crucia
tū tollerabat | q̄a hmōi curiosita
ti dum viueret insisteret | Non
ig² in talibꝫ | ꝫ in v̄tutibꝫ crescē
dūt | vt noīe perpetuo hereditari
possint ⁊ | Debent em̄ esse sobrie

caste et tāciturne | ⁊ Vn̄ Vale ⁊ li ⁊
ij ⁊ ca ⁊ i ⁊ Nārat q̄ mulieribꝫ olī
vsus vini ignotus fuit | ne in ali
ud d̄decus laberēt̄ Vn̄ ecc̄i xxvi
Mulier ebriosa | ira | mag̃ et cō-
tumelia | ⁊ t̄pitudo eius nō tege
tur | Nūc tn̄ illud senece episto
la xcix ⁊ verificat̄ dicentis | Mu-
lieres inquit | non minus viris
potāt | q̄nq̄mo oleo et mero vi-
ros prouocāt | suiq; sexus bene-
ficium suis vicijs perdiderunt
et qd̄ feminarum est | exuerunt
morbisq; viribus implicate sūt
Quamobrem Valerius libro
secundo capitulo primo dicit | q̄
ab excessibus cauē dn̄t | quia
ventrem plenum | sequit̄ volup
tas Ideo teste Jheronimo ep̄ ⁊
xxvij ⁊ Viri antiquitus cauebāt
ne vxores vinum biberent ⁊ vn̄
Valerius libro sexto capitulo
tercio Nārat q̄ Metellius vx
orem fuste percussam interemit
| eo q̄ vinum bibisset | Nec tam̄
exinde rep̄hensus fuit | quia ius
tum omnes estimabant | illā de
bere violenter mori | que sobri-
etatem debitam violauerat | vn
de Augustinus nono confessio
num Narrat | quomodo decre-
pita quedam mulier | suam fili
am adhuc puellā r̄gebat | atq;
cū maximo moderamine | vt so-
brietatis imposterum cōsuetudo
sibi maneret | Et narrat ibidem
quomodo cū mater sua quadā
vicē | a mod̄ramīe solita r̄cessisset

eius ancilla eam redarguit et
eam metriculā vocauit quo au
dito stimulo percussa suā fedita-
tē respexit et exinde abstinuit
Adūtāt igitur mulieres vt sobri
etate floreant ut ex inde pudi-
cicia q̄ ipsis cōgruit polleāt Vn̄
eccastici xxviij. Sicut sol oriēs
in mūdo in altissimis dei sic mu
lieris bona species in ornamētis
domus sue qm̄ gracia sup graciā
mulier sancta ⁊ pudeāta vt ibi
dē dicit. Attēdamus em̄ quāto
effectu veteres castitatē amaue
rūt Nam gradus maxīus ab-
usionis feīa sine pudicicia Nā
sicut prudencia custodit virū
sic pudicicia feminam. Nar-
rat em̄ li. vi. c. primo de pluribꝰ
mulieribꝰ q̄ maluerūt pdere vi
tam q̄ pudiciciā. Vn̄ greca q̄dā
femina cū violent a nautis in
naui accepta fuissꝫ libidinis oc
casione Ipa igitur videns in mari
se proiecit et ideo apud grecos
laudibus et sepulchro extolli
meruit Nārat insup de quodā
qui filiam suā interfecit eo q̄
aperius claudius violenter ad
stuprū ipsam inducere volebat
Malo em̄ impudice filie esse in
teremptor q̄ pater corrupte Vn
de Ambrosius li. de v̄ginitate
c. iij. nārat de pelegia que cum
esset Anthiochiam etatis quin
decim annoꝝ et a predonibꝰ cir
cūceptam se videret matre ab-
sente suisqꝫ sociabꝰ in aquam se
proiecit mallens mori q̄ viola
ri Et licet non deceat pro pu-
dicicia se ipsam interimere nich
ilominus laudandi veteres in
hoc q̄ pudiciciā intantum ama
uerūt Tradit enim Augustinus
libro primo de ciuitate dei ca-
pitulo xvi. Pudicicia inquit
est virtus mentis que non pōt
inuite aufferri Si igitur corpus
violenter cōtaminat nichilomi
nus pudicicia manet dū mens
integra fuerit. Pro pudicicia
igitur predicte mulieres sepe se
ipsas interficere non debuerūt
nisi forsitan hoc inspirate fece-
rūt pro vt tangit Augustinus
capitulo vbi supra xxv. Vnde sic
aijt de feminis que in flumine
sic precipitauerūt aut hoc fece
runt humanitus decepte et sic
errauerunt aut diuinitus inspi
rate et sic obedierunt. Quicq̄t
tamen fit in hoc commendabi-
les fuerūt quia pudiciciam di
lexerunt. Aduertendum enim
quanto zelo pagani pudicici-
am seruauerūt. Narrat enim
Solinus libro septimo capitu-
quīdecimo Quod in indea que
dam est regio in qua nulla libi
do inuenitur atqꝫ pecuniam
ignorant homines esse. Itaqꝫ
nulla sunt ibi coniugia nulliqꝫ
homines ibi nascunt et tamen
plurimi homines ibi cōmorant
nullus tn̄ ibi admittit nisi ca
stitatis meritū ꝓseq̄t ⁊ castitatē

si quis non seruauerit/a p̄dic/
ta regione ammouet̄ atq; ppe/
tuo exilio datur/insup Valerius
li. vi. c. i. Narrat de quodam
/qui filio suo dicebat/q̄ non vir
ginitatē illibatam seruare debe
bat/sed eciam sinceta oscula sn̄
admixtione libidinis/Ceterum
Jheronimus contra iouinianū
recitat/qualiter diullius vxorē
tante pudicicie duxit/vt omībꝫ
cōtinentibꝫ esset exemplū/Acci
dit igit̄ q̄ vir suus quosdā cō/
fabulantes audiuit dicētes/q̄
os fetidum haberet/quo audito
ad vxorem accedēs ipsam red/
arguens/cur sibi hoc non inti/
masset/Que respondit putabā
inquit omnium virorū ora sic
olere/Ecce quāta pudicicia mu
lierum/que nunq̄ alterius fla
tum sensit

De virginitate C. xvi.

Virginitatis nomen ho
notabile/est status mundus/vi
ta q̄ꝫ virginea angelos ymitat̄/
Vnde virginitatis exemplū ab
antiquitus suscepimus/quoniā
plures secūdum carnem viuere
intm̄ cōtempserūt/q̄ maluerūt
mori/q̄ consentire carni/Vnd̄ in
libello quodā/qui intitulat̄ de
virginibꝫ legit̄/q̄ apud roma/
nos/virgines que s̄m carnē vi/
uere contempserūt/maxime re/
putacionis extiterūt/. Vnde ibi
dem narrat̄ de quibusdam fili/
abꝫ/quarū mater fuit sedasa/q̄
cum absentē patre duos iuue/
nes pretereuntes/iure hospitali
tatis suscepissent/ipsi quoq; iu
uenes honori filiarū non indul
serūt/sed dictis filiabꝫ v̄ginibꝫ
violenciā nocte intulerūt/Quā
obrem predicte virgines mutu
is mucronibꝫ seu gladijs se cu/
stodierūt. Narrant insup scrip
tores/q̄ Thebana virgo/quā
hostis macedo corrupat/aliq̄n
tulū dissimulauit sibi facte vio
lencie desolacōez/nichilominus
tandē suū violatorē iugulauit
et mox gladio seipsam interfe/
cit/nolens perdita virginitate
ducere vitam/. Quid enim ista
designāt/nisi q̄ carni non esset
assenciendum/Quin ymo meli
us foret a presenti vita migrare
q̄ in desiderijs carnis vitā du/
cere. Ideo Apl's ad romanos
octauo dicebat. Qui in carne
sunt/deo placere non possunt.
Et ad Gallath. quinto Spi/
ritu ambulate/et desideria car/
nis non p̄ficietis. Vnde Augu.
Viuētes in carne/preter carnem
angelos vocat/libro suo de vir
ginitate sancta dicens. Sicut
inquit familiam angelorum de
us habet in celis/sic eciā fami/
liam virginum sic voluit habe/
re in terris/Illi enim angeli sūt
/qui non secundum carnem vi/
uūt. Et iō Jhero. ad Eustoch
ium dicit Statim īquit vt dei
filius ingressus sup terrā/nouā

sibi familiam elegit/ vt ab an-
gelis adorabatur in celo/ eciam
haberet angelos scz virgines
in terris. Qua ꝓpter Augu. li.
iiij. de doctrina xp̄i ana dicit/.
Virgines sunt/ illustrior porcio
xp̄i gregis/ Illi em̄ v̄gines dici
possunt/ qui nō s̄m carnē viuūt
sed qui carnem spiritui subiciūt
Vnd ij. ad Chorin. x. In carne
ambulantes/ non s̄m carnē am
bulemus. Quid em̄ ꝓdest fe ie
si sua voluptate eam puritatem
tollat/ pq̄ regina celorū ymitat
Marie igit laudabil est v̄gini
tas/ sed/ nec sufficit ipsa/ nisi bo-
nis operibꝫ illustret/. Nā et in
euangelio. Virgines quinqz fa
tue legunt ex sua tn̄ v̄gnitate
introitū ad ianuam celestē me
ruisse non credunt/. Pulchrū
est em̄ si virgo sis/ pulchrius si
cum v̄ginitate/ opibꝫ floreas sa
cris/ Nūc oracōni. nūc medita-
cōni mentem sedule exponendo/
Nam teste Jero. Virgo debet
esse oracionibꝫ sacris/ v̄tuosisqz
laboribꝫ occupata/. Vt Inquit
Jeroni. ad Eustochiū et ep̄. lx
xxvij. Jheroni. ad Demetriū
sic dicebat/ Debet īquit virgo
esse quieta/ honestaqz societate
cōmutata/ non vaga discurrens
ꝑpatrias Exem°. Marie/ quā
inuenit angelus in cubiculo/.
Sit aūt sermo v̄ginis/ prudēs/
modestus/ et rarus/ nō eloq̄ncia
sed pudore p̄ciosus/ sit huīlis ge
stu/ quia ꝑ huīlitatē deo placuit
virgo maria/ Nam virginitas
nimis laudāda est. Quia teste
Ambrosio li. de v̄ginitate. Vir
ginitas supgredit humane na
ture ꝯdcōez/ ꝑ quā hoīes ange-
lis assimulant/. Vnde apl's p°
ad Chorinth. vij. Virgo cogitat
que domini sūt/ vt sit sancta cor
pore et spiritu/ Vnde Jhero. allo
q̄ns matrē de instructōne filie
ep̄. lxxxix. dicebat. Sieddat in
quit tibi cottidie p̄sū scripture
post asuescat ad oracōes/ et psal
mos nocte ꝯsurgē/ mane canere
ȳpnos/ Et sequit. Distat lanā
facere/ tenere telum/ rotare fusū
et filum/ Nam virginitas in ta
libꝫ conseruat/ Nā teste Jero.
ad Eustochiū. Virginitas the
saurus est irrecupabilis. Caue
igit ne de te dicat deus/ virgo
cecidit/ et non est qui suscitet
et cū oīa possit deus v̄ginitatē
suscitare non potest/ Si igit ad
thesaur recupabilē custodiēdꝫ
solliciti sūt hoīes/ pocius de v̄gi
nitate ꝯseruāda solliciti dēnt es
se/ non igit discurrāt Qm̄ teste
Greg. Omelia xij. Depredari
desiderat/ qui thesaurū publice
in via portat/. Solitarie i² ma
neāt/ Qm̄ sicut Job ait xxiiij.
ꝑnoctem adulteri q̄si fur/ obser
uant caliginē/ Nempe olim vir
gines/ sollicitā sue virginitatis
custodiam habuerūt/ Vnde Am
b°. libro secūdo de virginitate

narrat de q̄dam virgine/q̄ fuit
anthiochie/cuius pulcritudo ap
petebat/vn̄ violēt ad lupanar
introducta fuit/. Que cum ibi
fuisset/flebat atq; orabat dicēs
Domine qui dedisti virginibꝫ
leones domare/nunc da michi
vt mentes hominum domare
possim/ne violetur exiguū tem
plum tuum/ne eciam paciaris
incestum/. Cum igitur oracio//
nem conpleuisset/ecce miles in
trauit/Ne inquit timeas/quo//
niam superueni saluare animā
tuam/. Mutemus inquit vesti//
imenta/vt tua vestis me faciat
verum militem. Unde sic fac//
tum est/vt virgo vestem militis
accepit/et sic euasit/et miles
loco eius cū veste muliebri ibi
remansit/Cum igi' alius ingrē
diret/et loco puelle/virum mue
nisset/aliis nūciauit/et loco pu
elle miles condēpnatus fuit ad
mortem/Quod cum audisset pu
ella/festināter cucurrit ad locū
supplicij/que pro ipso mori con//
tēdebat/et ecōuerso miles pro
ea. Itaq; ambo cōtenderunt/et
palmam martirij susceperunt./
Insup Ambrosius ibidem nar
rat qualiter beata Gotheris cū
esset pulcherrima gaudebat su
am faciē martirio fedari/ne tēp
tacōnis occasio existeret/Ceterꝫ
de beata brigida legit/q̄ cum
patē eius cuidam nobili vellet
eam disponsare/ipsa orauit vt

aliqua difformitas sibi contin
geret/et racōe cuius coniugium
vitaret. Ipsa q; orante vnus
eius oculus crepuit/quod vi//
dens pater/permisit eam velari
/et ad dei cultū deputari et ocu//
lus eius sanatus est. Insuper
de pluribus aliis legimus/que
licet viros secum haberent/nich
ilominus obseruauerunt vir//
ginitatem. Unde libro qui dici
tur paradisus narratur de qua//
dam virgine que dicebatur Ju
liana/que videns originem me
tuentem sediciones pagano//
rum et fugientem per biēni//
um ipsum suscepit et celauit/ne
cessariaq; ministrauit. Nar//
rat insuper Jeronimus episto//
la quadragesimaquinta de qua
dam virgine que a beato Mar
tino noluit videri/cum tamen
ipsam desideraret videre eam
tāq̄ moribꝫ et caritate precelsam
Unde ipsa beato Mārtino per fe
nestrulam dixit. Ora inquit ꝓ
me/quia a viro nunq̄ sum visi
tata/Gracias itaq; egit sanctus
Martinus eāq; benedixit/Nū
quid narrat eciam idem Jhero
nimus epistola lxxxix. Quali//
ter cuiusdam virginis patru//
us cepit habitum virginis/vt
mentē permutare posset/volebat
enim vt nuberet/sed eadē nocte
sibi apparuit angelus inferens
minas et dicens/quomō inq̄t
ausus es/viri im ꝑtū/ꝑferre xp̄o

Nam vbera eſt felicitas men
te gndeſcẽ/q̃ ventre gueſcẽ/ora
ciombuſq; celũ pauꝛẽ/q̃ ĩ viſ/
ceibꝰ fetũ enutꝛire/Dñ Grego-
dyal·li·iiij de vgmibꝰ Narat
qualiꝯ deo placuerũt Nã de-
Tarſilla narrat/qualiter duas
ſorores habebat/que cum viſita
rent ipam/ait/Recedite inquit
qa meus ſpõſus ihs venit Ibi/
dẽ eciam narrat de quadã pu/
ella que dicebat Muſa/cui be/
ata vgo cum puero apparuit di
cens et querens ab ea/an ſibi
ſeruire vellet· Que reſpondit
q̃ ſic/Tũc bta vgo ſibi pcepit
vt oms mores pueriles dimit/
teret/que ſic fecit/et ad tantam
maturitatẽ deuoluta eſt/vt vir
gimũ exemplar efficeretur· Ex
hjs igiꝯ patet/qntis laudibꝰ
vgmitas ãtiqtus floruit· Nã
deut°·xxi· Precapiꝯ vgo cor/
rupta lapidai/ñ pro violencia
clamaſſet/Jnſup aput Saxo/
nes lex olim fuit/vt vgo ſpõte
deflorata viua ſepeliretur/q̃ vio/
lator ſuper ipam ſuſpenderetur/
Jtẽ aput barbaros lex fuit/vt
virgo fornicaria ſeu ſponte gra
uidata de monte altiſſimo pre/
cipitaretur/eiuſq; violator capite
puaretur/Jnſup in plogo hiſto/
rie romanorũ legiꝯ· De qua/
dã que cũ genuiſſet filios/ꝑ m
legem viua ſepꝯta fuit/Ex qui
bus oĩbus ſatis patet/quanto
ſtudio vgines ſe cuſtodire debe
ant/Nũc tñ blandicijs/·nũc
muneribus ſeducuntur· Unde
Ambro·li·i· de vgmitate nar
rat/de quadã vgine pictagori/
ca/q̃ tãte fuit oſtãcie/vt tormẽ/
tis non poſſet vinci/Dñ cũ niter
rogare· a qdã tyrano ꝗ quodã
ſecreto tuelãdo/ lnguã ſuã mor
ſu abſcidit vt interrogãdi cãm
non hꝛet/Jpa tñ que vinci nõ
potuit tormẽtis/poſtmodꝰ victa
muneribꝰ/q̃ que pus pualebat
animo/poſtmodum erubuit/tu
meſcente vtero·

De viduis
Ca· xvij·

Uidual status ſimplex
et modeſtus exiſtẽ de/
bet/Et virũ bonũ ſi ha/
buerit/caueat ne mutet fortu/
nam/Si aũt prauũ ſimilẽ m
uenire timeat/Pl'es aũt oppoſi
te odiosis viduas cõſpiciamus
ſeu ſpicimus/q̃a et ſi viꝝ peſſi
mũ habuerũt/mox poſt mõtem
illius ad alũ currunt/Si vero
bonũ habuerũt/illius facilie ob
liuiſcunt/et alũ hꝛe ſtudioſiſ
ſime ſollicitant/Deterũ aũt ex
empla vtinã adũteret Dñ Jhe
ronimus li·ij·cõtra iouinianũ
Narat de Marcia filia catho
nis/qꝰ cũ lugerꝯ viꝝ/mtõue ab
ea petuerunt/quis dies eſſet
in quo luctum ſuum terminare
vellet/Reſpondit q̃ dies ſue
mõtis erat/de alio igitur viro
nõ cogitabat· Jbidem eciam

Nārat de quadam alia vidua
quam cum vicinus moneret vt
alteri nuberet / Dicens q̄ sua e
tas nuptui ꝯueniebat / Ipa tñ
respondit / Hoc mq̄t nequaq̄
faciam / q̄a si bonū virū inuene
ro / tūc habeo timere ne perdam
Si vero malū / q̄d post bonum
necesse est pessimū sustinē / Nā
rat insup d̄ Marcella que roga
ta a matre vt nuberet / respon//
dit se nupsisse ita valide / vt am
plius nollet / Narrat eciam de
Valeria / que cum interrogaret
an vellet nubere / Respondit licz
mq̄t vir meus mortuus sit vob
michi tam̄ semper viuit / Atten//
dant em̄ vidue / quoniam An//
na fuit vidua ab adolescencia
sua / et non recedebat a templo
neqz diebꝫ / neqz noctibꝫ / Nū//
quid eciam vidua Sareptana
p̄ salute filiarū famem tollera//
uit / n̄c viꝝ quefuit vt patz iij
regū xvij / Nunq̄d celebris vi
dua fuit iudith / hijs igr̄ atten
tis dicit Jhero / Vbi sup̄ loq̄n//
do vidue / q̄d āgustiaꝝ hñt nup
cie didicisti / et quasi cū canibꝫ
vsqz ad nauseā saturata es / Q̄d
igr̄ tibi vis rursum ingerere q̄
noxiū / Nā bruta seu aues in
eadem recia non incidūt / quid
igitur petis / Et seq̄t̄ ymitare po//
cius sanctā matrē / cuius amor
in xp̄m / Vidua em̄ q̄ non potest
ꝯtinē vel non vult / maritū poci
us accipiat q̄ dyabolū / Itaqz

Hiero / detestat̄ secūda mr̄imo
nia / n̄ mag̃ iuuentus fuerit / Et
ideo apl's i ad thīo v volo in
quit adulescētulas et iuniores
nubē / Ceterum Hiero ep̄ xcvi
Nārat de q̄dā viro / qui sepelie//
rat xx vxores / et postmodꝫ acce
perat mulierē in vxorē / q̄ habuit
xx maritos / Cūqz igr̄ fuissent
matrimonio copulati / totus ꝑpl's
rōnus instāt astabat / vidē q̄s
eorū vincēt / Maritus tñ vicit
Et tocius vrbis ꝑpl'o ꝯfluente
coronatus est / et palmā in ma
nibꝫ tenebat clamans / O mea
vxor / nube nūc cū feretro / Et iō
Hiero / alloq̄ndo viduam dicit
Obsecro mq̄t tibi sufficiat q̄
p̄didisti p̄m̄ virginitatis g̃dū
Et p̄ terciū venisti ad secūdum
scz p̄ cōiugiū venisti ad viduita
tem / Vñ licz ꝯiugiū p̄cedat vi//
duitatē tp̄e / non castitate / Insu
per Jhero ep̄ xcv / Caueas in
quit ne iux̄ te ambulet p̄cura//
tor / vel histrio / non iuuenis ni//
tidus / sed habeto tecū viduarū
et v̄ginum thoros / tuiqz sexus
solacia quere / Sit in manibus
tuis diuina lectio / Et in ore de
uota orō / vt adolescēcie cogita//
ciones huius clippeo r̄pellā / Vñ
Apl's i ad thīo v / Ardētes in//
quit dyaboli sagitte ieiuniorū
et vigiliaꝝ frigore strīgēde sūt /
Ceterū animadūtamus narra//
cioni ambrosij in suo Examerō
omelia v / q̄ narrat de turture q̄

si pdiderit cōparē | itētare con/
iūctoēz recusat | Discite igr mu
lieres inquit Ambo qñta sit vi
duitatis grā | q̄ eciā in auibus
preditat | Melius tam̄ est nu/
bē | q̄m vri | idest fornicari Ideo
Hiero. epl a. xcv Tolle q̄ pei/
us est | et suscipe q̄ per se bonū
non est scilicet nubere | Et lo/
quit vidue. &c

Explicit Sophilogiū felicitē

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

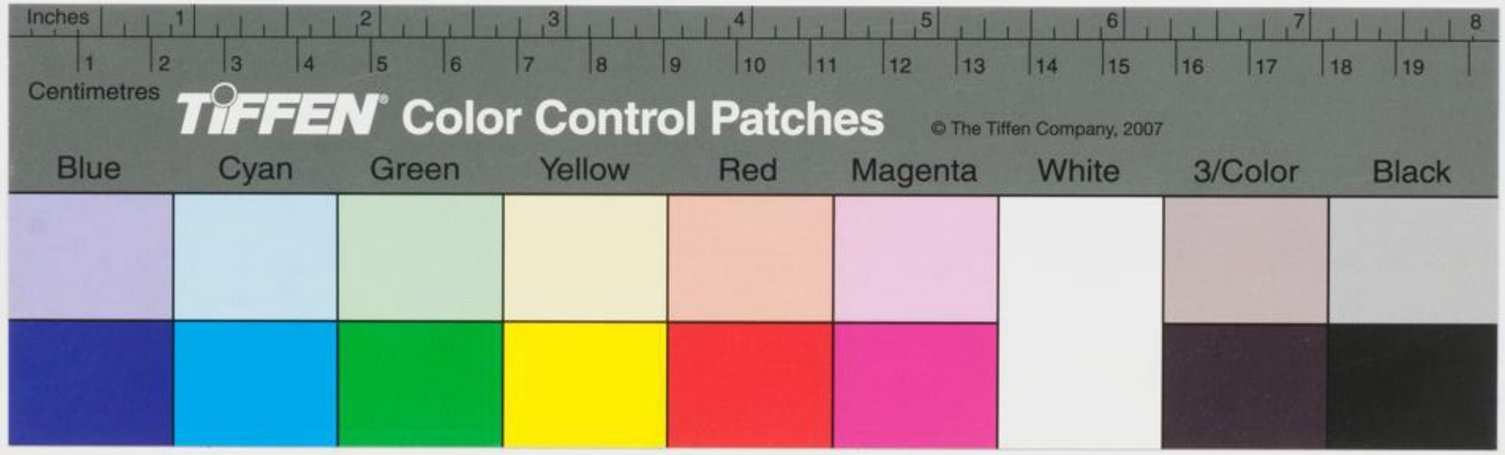

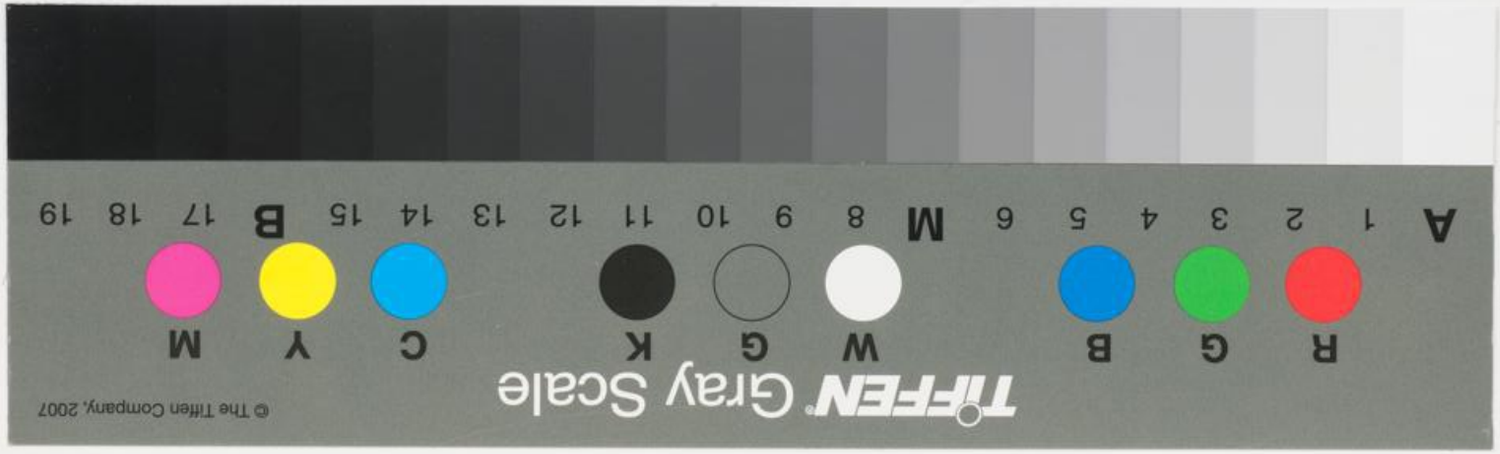

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf